

הלכות שקלים פרק א' - תמלול

סיכום השיעור

סיכום שיעור — הלכות שקלים, פרק א'

מבנה ספר הרמב"ם — פארוואס שטייט שקלים אין ספר זמנים?

דער רמב"ם לייגט הלכות שקלים אין ספר זמנים, מיט דעם קעפל "בכל שנה".

פשט: מחצית השקל איז א מצוה וואס איז תלוי אין זמן — מ'טוט עס איינמאל א יאר.

חידושים און הסברות:

מ'וואלט געקענט מיינען אז עס געהערט צו קרבנות (ווייל דאס געלט גייט פאר קרבנות), אבער ווייל עס איז א יערלעכע חוב אויף אלע אידן, האט שוין די משנה עס אריינגעלייגט אין סדר מועד, און דער רמב"ם אין ספר זמנים. דאס איז אפשר פארבונדן מיט דעם וואס דער גדר הדין ווי א יערליכע מצוה קומט נישט פון א פסוק אליין — דער "זמנים"-אספעקט איז דער דאמינאנטער גדר.

הלכה א — דער עיקר חוב מחצית השקל

"מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה. ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב, ושואל מאחרים או מוכר כסות שעל כתפו ונותן מחצית השקל הכסף. שנאמר העשיר לא ירבה והדל לא ימעט".

פשט: יעדער אידישער מאן איז מחויב צו געבן מחצית השקל יעדע יאר. אפילו אן ארעמאן וואס לעבט פון צדקה מוז געבן — ער זאל בארגן אדער פארקויפן זיין קלייד. דער פסוק "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" ווייזט אז עס איז א פיקסירטע סומע, נישט לפי עשירות.

חידושים און הסברות:

(1) "כל איש" — וואס איז דער חידוש?

דער רמב"ם שרייבט "כל איש מישראל" — לכאורה איז יעדע מצוה אויף כל ישראל, וואס איז דער חידוש? דער הסבר: "כל איש" קומט פון לשון הפסוק "ונתנו איש" און מיינט אז עס איז נישטא קיין חילוק צווישן עשיר און עני — אנדערש ווי אנדערע תרומות וואו עס שטייט "אשר ידבנו לבו" לפי וויפיל מ'האט. דא איז עס נישט תלוי אין ממון.

(2) דער רמב"ם ברענגט נישט קיין פסוק פאר דעם עיקר חוב:

דער רמב"ם ברענגט נישט דעם פסוק "ונתנו איש כופר נפשו... מחצית השקל" (שמות ל"ב-ג) אלס מקור פאר דעם עיקר מצוה, און אויך נישט פאר דעם דין פון "בכל שנה ושנה". דער איינציגער פסוק וואס ער ברענגט ("העשיר לא ירבה והדל לא ימעט") איז בלויז פאר דעם דין אז דער עני איז אויך מחויב. אזוי אויך אין ספר המצוות. דאס איז ענליך צו וואס מ'האט שוין געזען אין הלכות סוכה, אז דער רמב"ם ברענגט נישט אלעמאל דעם פסוק. דער טעם איז נישט קלאר.

(3) דער יסוד'דיגער פראבלעם — וואו שטייט אין תורה אז ס'איז יעדע יאר?

אין די תורה שטייט בכלל נישט קיין פסוק וואס זאגט אז מחצית השקל איז א יערליכע מצוה. דער פסוק "כי תשא את ראש" רעדט פון א ציילונג, נישט פון א יערליכן חוב.

מקורות פאר דעם יערליכן חוב:

- **חכמים'ס קבלה:** ר' אברהם אבן עזרא און ר' אברהם בן הרמב"ם זאגן אז חכמים האבן מקבל געווען אז דער "כופר נפשו" איז א יערליכער חוב.

- **גמרא מגילה:** דרשות פון "זאת עולת חודש בחדשו" — אז מ'דארף ברענגען קרבנות פון נייע שקלים יעדעס יאר.

- **דריי תרומות:** רש"י אין פרשת תרומה ברענגט א מדרש אז דאס ווארט "תרומה" שטייט דריי מאל, וואס ווייזט אויף א יערליכע מצוה.

- **נחמיה און דברי הימים:** דארט שטייט קלאר אז מ'האט מקבל געווען יעדע יאר צו געבן, און ס'שטייט "משאת משה" — רש"י טייטשט אז ס'רעדט פון דער כי תשא וואס משה האט געהייסן. דאס ווייזט אז דברי הימים פארשטייט שוין דעם חומש אלס א יערליכע מצוה.

- **משנה שקלים:** די ערשטע משנה — "באחד באדר משמיעין על השקלים" — לייגט עס אריין גלייך אלס א יערליכע זאך.

א סברא פארוואס עס מוז זיין יעדע יאר:

דער תכלית פון שקלים איז פאר קרבנות ציבור, און דער באדזשעט פון בית המקדש איז אויפגעשטעלט אויף א יערליכן חשבון (דריי מאל א יאר תרומת הלשכה). ממילא מוז עס מעצם זיין א יערליכע זאך — ענליך ווי תפילה, וואו דער רמב"ם זאגט "מצות עשה להתפלל בכל יום" אפילו ס'שטייט נישט אויסדריקליך אין תורה, ווייל מ'פארשטייט אז תפילה איז א זאך וואס דארף זיין יעדן טאג. אזוי אויך מחצית השקל — אויב מ'פארשטייט אז דער תכלית איז קרבנות, מוז עס ממילא זיין יעדע יאר. ענליך צו תפילין — מ'דארף כסדר לייגן תפילין" מיינט יעדן טאג, אפילו ס'שטייט נישט אויסדריקליך.

(4) דער תכלית פון שקלים — ציילן אידן אדער קרבנות?

אין די פסוקים קען מען לערנען אז מחצית השקל איז א וועג פון ציילן אידן כדי ס'זאל נישט זיין א גוף. אבער חכמים רעכענען זיך נישט מיט דעם — זיי זאגן אז דער עיקר תכלית איז "לכפר על נפשותיכם", וואס מיינט קרבנות וואס זענען לכפר. ס'מאכט נישט סענס אז מ'האט יעדע יאר געציילט אידן דורך שקלים — דאס ציילן איז געווען נאר ספעציעלע מאל (ביי דוד המלך, אין מדבר נאך מגיפות). נאכדעם איז עס געווארן א יערליכע זאך וואס דער עיקר תכלית איז קרבנות ציבור.

גמרא מגילה — "צו את בני ישראל... קרבני לחמי": די גמרא דרשנ'ט אז "צו את בני ישראל" בנוגע צו קרבנות מיינט אז מ'דארף מצווה זיין די אידן — אבער דער כהן איז דאך דער וואס ברענגט די קרבנות? דער תירוץ: מ'איז מצווה די אידן אז זיי זאלן צאלן דערפאר, אז די קרבנות ציבור זאלן קומען פון כלל ישראל.

(5) עני המתפרנס מן הצדקה — פארוואס איז נישטא א קופה של צדקה פאר שקלים?

ביי הלכות פסח שטייט אז די קופה של צדקה גיט דעם עני וויין און מצה. אבער ביי שקלים שטייט נישט אזא מוסד. דאס איז ווייל די קופה של צדקה האט געטיילט עסנווארג (וויין, מצה), נישט געלט. עס וואלט געווען זייער מאדנע אז א צדקה-קופה זאל אויסטיילן געלט כדי אידן זאלן קענען מקיים זיין א חוב — דאס איז דאך נישט צדקה אין דעם זין, עס איז א פערזענלעכע חוב.

אבער אין פרק ב' (און פרק ג') זעט מען אז עס איז יא געווען א פריוואטע מנהג — א איד האט געגעבן פאר זיין ארעמען שכן ("הנוטל שקל עליו ועל העני"). דאס איז אבער א פריוואטע נדבה, נישט א מוסד'ישע אויסטיילונג. און מ'דארף זען אז מ'מוז מזכה זיין דעם עני — עס רעדט פון דעם חוב פון דעם געבער, נישט פון דעם עני'ס חוב.

(6) "שואל מאחרים" — טייטש בארגן אדער בעטן?

עס ווערט אויפגעברענגט א קשיא: אויב "שואל" מיינט בארגן, איז דאס דאך נישט זיין אייגן געלט? דער תירוץ: ווען מ'בארגט געלט און מ'קויפט עפעס דערמיט, איז עס דיינס — מ'דארף נאר צוריקצאלן דעם חוב.

שיטה אין תנאים. דאס הייסט, "מחצית השקל" = א האלבער "דאלער" פון יענער תקופה, נישט א פיקסירטע וואג זילבער.

(2) קשיא — ווי באשטימט מען וואס איז "די מטבע של אותו הזמן"?

אויב מ'האט פארשידענע דענאמינאציעס (\$1, \$5, \$20), וועלכע איז "די מטבע"? דער מסקנא: "שקל" מיינט די באזיס-אייניקייט — דער "איינס" פון דער מטבע-סיסטעם, נישט די גרעסטע אדער די קלענסטע.

(3) "העשיר לא ירבה" — ווי שטימט עס?

אויב מ'דארף געבן לויט די מטבע של אותו הזמן, און דאס קען זיין מער ווי דער שקל הקודש, ווי איז דאס נישט "ירבה"? דער תירוץ: "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" מיינט אז אלע זאלן געבן דאס זעלבע — עס זאל נישט זיין "לפי אשר ידבנו לבו" וואו יעדער געבט אנדערש. ווען דער פרייז גייט ארויף, גייט ער ארויף פאר אלעמען גלייך — דער עני אויך. דאס איז נישט "ירבה" ווייל אלע געבן דאס זעלבע. אויב חכמים זענען מתקן אז אלע געבן מער, איז דאס נישט קיין סתירה צו "לא ירבה".

(4) דער מעכאניזם פון "ולעולם אינו שוקל פחות":

דאס ארבעט ווי א וואג — למעלה יא, למטה לא. ווען די מטבע ווערט גרעסער, געבט מען א האלב פון דער גרעסערער. ווען די מטבע ווערט קלענער אזוי אז א האלב דערפון וועט זיין ווייניגער ווי 160 שעורות, קען מען שוין נישט געבן א האלב — מ'מוז געבן א גאנצע מטבע אדער מער, כדי צו דערגרייכן דעם מינימום.

(5) היסטארישע ביישפילן פון טוישנדע מטבעות:

"בזמן שהיה מטבע של זמן דרכונות היה כל אחד ואחד נותן מחצית השקל שלו סלע..."

דער רמב"ם פארציילט די היסטאריע: ווען דרכונות זענען געווען די הויפט-מטבע, האט מען געגעבן א סלע (= האלב דרכון). ווען סלעים זענען געווען די הויפט-מטבע, האט מען געגעבן א חצי סלע (= 2 דינר). ווען חצי סלע (טבעין) איז געווען די הויפט-מטבע, האט מען געגעבן דעם גאנצן חצי סלע (נישט א האלב דערפון), ווייל א האלב דערפון וואלט געווען ווייניגער ווי דער מינימום. "ומעולם לא שקלו ישראל פחות מחצי שקל של תורה."

דער ראב"ד'ס קשיא: ווי קען זיין אז ביי תחילת בית שני (ווען מ'איז ארויפגעקומען פון גלות) האט מען גענוצט גרעסערע מטבעות (דרכונות), און שפעטער קלענערע? דאס זעט אויס אז מ'איז געווען רייכער בהתחלה און ארימער שפעטער — וואס איז אומלאגיש.

תירוץ פון מפרשים (רמב"ן): ביי תחילת עליית בית שני איז ארויפגעקומען א קליין עולם (ווי ס'שטייט אין עזרא/נחמיה). ווייל ס'איז געווען ווייניגער אידן, האט יעדער איינער געדארפט געבן מער כדי צו דעקן די קרבנות ציבור.

היסטארישער תירוץ: דרכון איז געווען א פרסישע מטבע. ווען מ'איז געקומען פון מדי/פרס, האט מען גענוצט די דארטיגע מטבעות וואס זענען געווען גרעסער. דאס איז נישט א סימן פון עשירות נאר פון דער מטבע-סיסטעם פון פרס. לויט דעם רמב"ם איז דאס פשוט — אויב די מטבע של אותו הזמן איז א דרכון, מוז מען געבן א האלב דרכון, אפילו ס'איז אסאך מער ווי דער שקל הקודש.

דער רמב"ם'ס מקור: דאס אלעס איז געבויט אויף א משנה וואס זאגט אז אמאל האט מען געגעבן דרכונות, דערנאך סלעים, דערנאך טבעין.

הלכה ב (אין רמב"ם'ס סדר) — כסף האמור בתורה / שיעור מטבעות

"מנין כסף האמור בתורה... הוא כסף הוא שקל הנאמר בכל מקום בתורה"

פשט: דער רמב"ם גייט אריין אין א כללי'דיגע הסברה וויפיל איז א שקל / כסף אין תורה, ווייל דא קומט אן דער ערשטער פלאץ וואו געלט-שיעורים זענען נוגע למעשה.

א צווייטער פשט: "שואל" מיינט נישט דווקא בארגן, נאר "שואל על הפתחים" — גיין פון הויז צו הויז בעטן געלט, אזוי ווי דער רמב"ם שרייבט בפירוש ביי הלכות חנוכה (הלכות שבת). דארט לייגט ער צו "שואל על הפתחים" — צי יענער גיט אים א הלוואה צי א מתנה. דאס איז דער פשט: טו וואס אן ארעמאן טוט — שטרענג זיך אן.

פארוואס פאסט "שואל" = בארגן דווקא דא — צוליב דעם דין פון "אין נותנין מעט מעט": שפעטער אין דער הלכה שטייט אז מ'קען נישט געבן מחצית השקל צוביסלעך ("אין נותנין את התרומה... המעט למעט, אלא נותנו כולו כאחד ובפעם אחת"). אן עני וואס טרעפט א פעני דא און דארט קען נישט צאלן ביסלעכווייז — ער מוז בארגן א גאנצע מחצית השקל אויפאמאל, און נאכדעם צוריקצאלן צוביסלעך.

(7) "מוכר כסות שעל כתפו" — וואס מיינט דאס פראקטיש?

מיינט דאס ממש אז ער זאל גיין נאקעט? דאס מיינט נישט ממש פארקויפן אלע קליידער — עס מיינט: טו וואס דו קענסט, שטרענג זיך מאקסימאל אן. עס איז א לשון פון "זי דיר טרח שטארק."

(8) [דיגרעסיע: צי איז דא א כלל וויפיל פראצענט פון ממון מ'דארף אוועקגעבן פאר א מצוה?]

די גמרא אין בבא קמא דף ט' זאגט "עד שליש" — אבער דאס איז נישט א פראקטישער כלל וואס ווערט אומעטום אנגעווענדט. אין אלע הלכות וואס מ'האט שוין געלערנט אין רמב"ם, שטייט נישט אזא כלל. יעדע מצוה האט אירע אייגענע גדרים. ביי שקלים שטייט נישט "עני נותן כל ממונו" — עס שטייט בלויז אז ער זאל טון וואס אן ארעמאן טוט (גיין בעטן, בארגן, פארקויפן א קלייד). דאס איז א ספעציפישע חוב השתדלות, נישט א פראצענט פון ממון. דער אנדערער צד האלט אז עס איז יא דא כללים (באזירט אויף בבא קמא ט'), אבער דער שיעור איז מחולק.

(9) נתינה בבת אחת — מקור:

וואו איז דער מקור אז מ'קען נישט געבן אויף עקסטערעס? אפשר לערנט דער רמב"ם עס פון "לא ימעט" — ער זאל נישט געבן קליינע מטבעות ביז ס'זאמלט זיך אן, נאר ער זאל אנזאמלען ביי זיך און דערנאך געבן די גאנצע סכום אויפאמאל. אדער אפשר פון "זה יתנו" — א נתינה אחת.

(10) פראקטישע שאלה — וואס אויב ער ברענגט שטיקלעכווייז?

אויב איינער וואוינט לעבן דעם גבאי און האלט אין איין ברענגען קליינע מטבעות — ווען ס'ענדיגט זיך, האט ער דעמאלטס מקיים געווען? לכאורה דארף ער ברענגען די גאנצע מטבע אויפאמאל. ער קען אבער טעכניש מאכן א פקדון ביים גבאי, אדער בארגן און צאלן אויפאמאל. ס'קען זיין א ענין פון כבוד המקדש.

הלכה א (המשך) — מחצית השקל לויט די מטבע של אותו הזמן

"מחצית השקל זו מצוה שיתן מחצית מטבע של אותו הזמן, אפילו עלה אותו מטבע גדול משקל הקודש... ולעולם אינו שוקל פחות ממחצית השקל של זמן משה רבינו שמשקלו מאה וששים שעורה."

פשט: די מצוה פון מחצית השקל איז צו געבן א האלב פון דער הויפט-מטבע וואס איז גאנצבאר אין יענער צייט. אויב יענע מטבע איז גרעסער ווי דער שקל הקודש, געבט מען א האלב פון דער גרעסערער מטבע. אבער קיינמאל נישט ווייניגער ווי דער אריגינעלער חצי שקל פון משה רבינו'ס צייט (160 שעורות).

חידושים און הסברות:

(1) א גרונטלעכער חידוש אין פשט פון "מחצית השקל":

דער רמב"ם לערנט אז "שקל" אין דער תורה מיינט נישט א ספעציפישע אמאונט זילבער, נאר עס מיינט די הויפט-מטבע ("עיקר מטבע") פון יענער צייט — אזוי ווי "דאלער" מיינט די באזיס-מטבע פון א לאנד. דאס איז א

חידושים און הסברות:

(1) דער רמב"ם'ס שיטה — איין מאל פעסטשטעלן אלע שיעורים:

אזוי ווי אין הלכות עירובין האט דער רמב"ם געברענגט אלע שיעורים פון עסן אין איין פלאץ, אזוי אויך דא ברענגט ער אלע שיעורים פון געלט. ביז הלכות שקלים איז נישט געווען א פלאץ וואו געלט-ווערט איז ממש נוגע (חושן משפט קומט שפעטער, הלכות עירובין רעדט פון גרויסקייט/וואג נישט ווערט).

(2) כסף = שקל:

דער רמב"ם שטעלט פעסט אז "כסף" און "שקל" אין תורה מיינען דאס זעלבע. נישט אז שקל איז איין מין געלט און כסף איז אן אנדערע. ביישפילן: אונס ומפתה — חמשים כסף; מוציא שם רע — מאה כסף; הורג עבד — שלשים שקל.

(3) פארוואס הייסט עס "שקל הקודש"?

דער רמב"ם און אנדערע מוטשען זיך מיט דער שאלה וואס איז הייליג פון דעם שקל. דער רמב"ם שטעלט צו אז דאס איז די זעלבע חקירה ווי פארוואס הייסט עס "לשון הקודש" — וואס איז הייליג פון דער שפראך? דער רמב"ם'ן תירוץ: ס'הייסט אזוי ווייל מ'נוצט עס פאר מצוות / לגבי קודש. דער רמב"ם האט א שטער אויף דעם.

(4) אן אינטערעסאנטע אבסערוואציע — שקל vs. כסף:

כסף מיינט זילבער (דער מאטעריאל), שקל מיינט א וואג/משקל (א מטבע). ווען מ'רעדט פון קודש רופט מען עס "שקל" (שקל הקודש), און ווען מ'רעדט פון חול/קנסות רופט מען עס "כסף" (חמשים כסף). ס'שטייט נישט "כסף הקודש" נאר "שקל הקודש". אפשר דער קודש איז קובע די שיעורים — אזוי ווי א מלך איז קובע א מטבע, אזוי איז דער מקדש קובע דעם שיעור, און נאכדעם נוצט מען עס שוין פאר חול אויך.

הלכה ב (המשך) — משקל השקל און די תוספת פון חכמים

"משקלו של שקל שלש מאות ועשרים שעורה. כבר הוסיפו חכמים עליו ועשו משקלו כמשקל המטבע הנקרא סלע בזמן בית שני, וכמה היא משקל הסלע — שלש מאות וארבעים ושמונה שעורה בינונית."

פשוט: דער אריגינעלער שקל האט געוואויגן 320 שעורות. די חכמים האבן צוגעלייגט א שתות (זעקסטל), און געמאכט דעם שקל גלייך מיט א סלע פון בית שני, וואס וועגט 348 שעורות.

חידושים און הסברות:

(1) שעורה איז נישט א פראקטישער שיעור פאר היינט:

ווייל שעורות טוישן זיך אין גרויסקייט, קען מען נישט ממש מעסטן דערמיט היינט. דער רמב"ם אין משנה תורה גיט בכלל נישט קיין פראקטישע אנווייזונג וויאזוי צו רעכענען די שיעורים אין היינטיגע צייטן, כאטש אין פירוש המשניות ברענגט ער יא פארשידענע חשבונות (ער דערמאנט "דורם" — א מטבע — און רעכנט אויס וויפיל עס איז).

(2) א וויכטיגער כלל וועגן משנה תורה:

דאס שטימט מיט דעם יסוד אז כאטש משנה תורה איז לכאורה דער איינציגער ספר וואס מען דארף, איז עס נישט א פראקטישער ספר פאר א רב. פראקטישע הכרעות — ווי וויאזוי צו רעכענען שיעורים אין זמן הזה — איז נישט דער רמב"ם'ס "דזשאב" אין דעם ספר. וואס שטייט אין גמרא מוז ער ברענגען, אבער א פראקטישע הכרעה פאר א ספעציפישע צייט און ארט געהערט צום לאקאלן רב.

(3) דער מקור פון 320 שעורות:

אין גמרא שטייט "גרגרים" (נישט שעורים). דער רמב"ם אין פירוש המשניות זאגט אז ער האט מקובל געווען פון זיין פאטער אז עס מיינט שעורים. דאס איז א מסורה, נישט א פשט אין גמרא.

(4) דער לימוד פאר די תוספת פון חכמים:

דער פסוק זאגט "עשרים גרה יהיה השקל" — דאס ווארט "יהיה" דייטעט אן אז דער משקל פון שקל קען זיך טוישן, און דערפאר האבן חכמים רשות געהאט צוצולייגן.

(5) פארוואס דוקא א שתות?

צוויי מהלכים: (א) שתות איז דער שיעור פון אונאה — ביז א שתות איז נישט מקח טעות, דאס הייסט עס איז דער מאקסימום וואס מען קען צולייגן אן עס זאל ווערן עפעס אנדערש; (ב) פראקטיש — עס איז געווען א מטבע סלע, און עס וואלט געווען שווער פאר מענטשן צו געבן "א טראפ ווייניגער ווי א סלע", דערפאר האבן חכמים דעם שקל צוגעשטעלט צו דער סלע.

(6) "העשיר לא ירבה" — א שווערע קשיא:

אויב די תורה זאגט אז א עשיר טאר נישט געבן מער, וויאזוי קענען חכמים צולייגן? דער תירוץ: חכמים האבן נישט מרבה געווען אויף דער מחצית השקל — זיי האבן דעם שקל אליין גרעסער געמאכט. דאס הייסט, מען גיט נאך אלץ א "מחצית השקל", נאר דער שקל אליין איז יעצט מער. דאס ווערט אנגערופן "א קול טריק".

(7) אויב חכמים האבן עס געמאכט אלס תקנה — דאן ביי אנדערע מטבעות אין אנדערע צייטן וועט מען זיך דארפן רעכענען מיט דער סלע, נישט מיט דעם אריגינעלן שקל.

הלכה ג — דער אויפברוך פון מטבעות

"הסלע ארבעה דינרים, הדינר שש מעין, והמעה הוא הנקרא בימי משה רבינו גרה... המעה שני פונדיונים, הפונדיון שני איסרים, והפרוטה אחת משמונה באיסר. נמצא משקל המעה (והיא הגרה) שש עשרה שעורות, ומשקל האיסר ארבע שעורות, ומשקל הפרוטה חצי שעורה."

פשוט: דער רמב"ם גיט דעם גאנצן טשארט פון מטבעות: סלע = 4 דינר; דינר = 6 מעה (= גרה); מעה = 2 פונדיונים; פונדיון = 2 איסרים; איסר = 8 פרוטות. א פרוטה וועגט א האלבע שעורה.

חידושים און הסברות:

(1) "עשרים גרה השקל" שטימט נישט מיט דער סלע:

אויב א סלע = 4 דינר, און א דינר = 6 מעה (= גרה), קומט אויס א סלע = 24 גרה, נישט 20. דאס איז דוקא די תוספת פון חכמים — דער אריגינעלער שקל איז געווען 20 גרה, אבער נאך דער תוספת איז א סלע 24 גרה. די גרה אליין איז געבליבן אין זיין אריגינעלן משקל.

(2) צי רעדט מען פון ממש וואג זילבער אדער פון ווערט?

צי זענען אלע מטבעות (ביז אראפ צו פרוטה) געווען פון זילבער, אדער זענען די קלענערע געווען פון א ביליגערן מאטעריאל מיט דער ווערט פון אזויפיל זילבער? דער רמב"ם רעדט פון ממש'ע וואג, ווייל ער גייט באלד ברענגען די וואג פון אלעס.

(3) פראקטישע שיעורים אין היינטיגע מטבעות:

א דינר קומט אויס בערך 4.5 גראם זילבער (בערך ווי א קוואדער וואס וועגט 5.5 גראם). א סלע איז בערך 18 גראם. א גראם זילבער קאסט היינט בערך \$2, דאס הייסט א מחצית השקל (= א האלבע סלע = 2 דינר = בערך 9 גראם) קומט אויס בערך \$18-20. לויט פארשידענע שיטות פאר דעם מנהג פון מחצית השקל ערב פורים, גייט עס פון \$2.50 ביז מער ווי \$10.

הלכה ד — דער דרכון (דרכמון)

"והיה עוד מטבע אחרת שהיא במשקלה שתי סלעים, והיא הנקראת דרכון."

פשוט: א דרכון איז א מטבע וואס וועגט צוויי סלעים (= 8 דינר).

חידושים:

(1) דער דרכון אין דער טשארט:

א שקל (= סלע מדרבנן) = 4 דינר; א דרכון = 2 סלעים = 8 דינר. דער דרכון איז דאבל פון א סלע.

כללי'גע הערה — דער צוועק פון דעם טשארט

"ואלו המטבעות הקבועות להם שאמרנו וביארנו משקל כל אחד מהם, הם שמשערים בהם בכל מקום. וכבר ביארנום כדי שלא יהיה צורך לפרש משקלם בכל מקום."

פשט: דער רמב"ם שטעלט אוועק דעם טשארט איין מאל כדי ער זאל נישט דארפן איבערחזר'ן די שיעורים יעדעס מאל וואס מטבעות קומען פאר אין הלכה.

הלכה ב (אין רמב"ם'ס סדר פון חיוב) — ווער איז מחויב אין מחצית השקל

"הכל חייבין ליתן מחצית השקל — כהנים, לויים, ישראלים, וגרים, ועבדים משוחררים. אבל לא נשים ולא עבדים ולא קטנים. ואם נתנו, מקבלים מהם."

פשט: אלע זענען מחויב — כהנים, לויים, ישראלים, גרים, און משוחררים. נשים, עבדים, און קטנים זענען פטור, אבער אויב זיי געבן, נעמט מען עס אן.

חידושים און הסברות:

(1) מקור פאר דעם פטור:

דער לשון "ונתנו איש כופר נפשו" — "איש" שליסט אויס נשים, עבדים, און קטנים.

(2) כהנים, לויים, גרים, משוחררים:

שפעטער וועלן זיין חילוקים לגבי כהנים (ספעציעלע הלכות), אבער מעיקר הדין זענען זיי מחויב. א גר באקומט דעם דין ווי א איד, און אן עבד משוחרר אויך — ווייל נאך גיור/שחרור האבן זיי דעם פולן סטאטוס פון א ישראל.

(3) גוים — אין מקבלים מהם:

"אבל הגוים שנתנו מחצית השקל — אין מקבלים מהם."

דער חילוק צווישן גוים און פרויען/קטנים: ביי דער אריגינעלער מחצית השקל (צו ציילן די אידן) וואלט מען נישט געקענט אננעמען פון פרויען/קטנים ווייל עס וואלט צעמישט די ציילונג פון "אנשים בני עשרים ומעלה". אבער יעצט, ווען דער עיקר ענין איז נאר צו קאווערן פאר די קרבנות, נעמט מען אן פון זיי — "מקבלים מהם". א גוי אבער האט בכלל קיין שייכות נישט צום קרבן תמיד, דעריבער נעמט מען נישט אן.

הלכה ב (המשך) — א טאטע וואס הייבט אן געבן פאר זיין קינד

"האב שהתחיל ליתן על בנו מחצית השקל, שוב אינו פוסק, אלא נותן עליו כל שנה ושנה עד שיהגדל ויתן על עצמו."

פשט: אויב א טאטע הייבט אן געבן מחצית השקל פאר זיין קינד, טאר ער נישט אויפהערן — ער מוז ווייטער געבן יעדעס יאר ביז דער קינד ווערט גרויס און געבט אליין.

חידושים און הסברות:

(1) דער גדר — ווי א נדר:

דאס איז אזוי ווי א נדר — א דבר טוב וואס מ'האט אנגעהויבן, דארף מען ווייטער טון. עס דארף נאר איינמאל געטון ווערן (נישט דריי מאל ווי ביי א רגילע נדר).

(2) נישט מצות חינוך:

דאס איז נישט מצות חינוך אין דעם רגילן זין, ווייל דער קינד האט נישט זיין אייגענע געלט — דער טאטע געבט בזכותו. ביי חינוך דארף דאס קינד אליין מקיים זיין.

(3) א זכות אין קרבנות ציבור:

דערפון זעט מען אז עס איז דא א זכות אז דער קרבן תמיד זאל אויך זיין אין דעם קינד'ס נאמען. דאס איז דער טעם פארוואס איינמאל מ'האט אנגעהויבן, קען מען נישט ארויסגיין — מ'נעמט אוועק דעם קינד'ס זכות.

(4) א כלל — צדקה/הקדש פאר א צווייטן:

דערפון לערנט מען אז מ'קען געבן צדקה אדער הקדש פאר א צווייטן — אזוי ווי מענטשן זאגן "גיב א נדבה אין מיין נאמען".

הלכה ג — שקלים נוהג נאר בפני הבית

"שהשקלים אינם נוהגים אלא בפני הבית. בזמן שבית המקדש קיים, נותנים השקלים בין בארץ בין בחוצה לארץ."

פשט: מחצית השקל גילט נאר ווען דער בית המקדש שטייט. אבער דעמאלט גילט עס אומעטום — אין ארץ ישראל און אין חוץ לארץ.

חידושים און הסברות:

(1) "בפני הבית" = בזמן:

"בפני הבית" מיינט בזמן שבית המקדש קיים, נישט פשוט "לעבן דער בית המקדש" (גיאוגרפיש). דאס איז אנדערש פון אנדערע הלכות וואו עס איז א חילוק צווישן ארץ ישראל, ירושלים, און מקדש.

(2) פשוט'ער טעם:

ס'מאכט פשוט סענס ווייל דער גאנצער ענין איז פאר קרבנות — אן א בית המקדש איז נישטא קיין קרבנות. א איד אין בבל האט אויך געדארפט האבן א חלק אין די קרבנות — ער האט געשיקט זיין מטבע קיין ירושלים.

הלכה ד — דער סדר פון גביית שקלים

"באחד באדר משמעין על השקלים, כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו ויהיה עתיד ליתן. בחמשה עשר בו ישבו השולחנים בכל מדינה ומדינה ותובעין בנחת — כל מי שיתן מקבלין ממנו, מי שלא נתן אין כופין אותו ליתן. בחמשה ועשרים בו ישבו במקדש לגבות, ומכאן ואילך כופין את מי שלא נתן עד שיתן. וכל מי שלא יתן — ממשכנין אותו, ולוקחין עבדו בעל כרחו, ואפילו כסותו."

פשט: ראש חודש אדר — מכריז מען. ט"ו אדר (שושן פורים) — שולחנים זיצן אין יעדע שטאט, בעטן איידל, אבער צווינגען נישט. כ"ה אדר — שולחנים זיצן אויך אין מקדש, און פון דאן אן צווינגט מען, נעמט מען משכונות, אפילו זיין קליידער.

חידושים און הסברות:

(1) ווי א מאדערנע קאמפיין:

דער סדר איז ממש ווי א מאדערנע קאמפיין: ערשט א הכרזה (אסיפה וואו מ'זאגט אז עס גייט זיין), דערנאך איידל בעטן, דערנאך שטרענגער ווערן, דערנאך צווינגען.

(2) א חיוב דאורייתא — און פונדעסטוועגן דארף מען א גאנצע סדר:

דאס איז א חיוב דאורייתא — נישט ווי א פרייוויליגע קאמפיין פאר א מקוה. און פונדעסטוועגן דארף מען א גאנצע סדר פון איבערציגן! מ'דארף מערער זיין דעם עולם, דרשות זאגן (שבת שקלים), דערמאנען.

(3) פארוואס נעמט מען א משכון און נישט גלייך די געלט?

איין מהלך: "ממשכנין" מיינט טאקע מ'נעמט די געלט. א צווייטער מהלך: מ'נעמט עפעס אנדערש כדי ער זאל אליין ברענגען, ווייל עס דארף זיין א נתינה — א מעשה פון געבן. דער מהר"י בן חביב רעדט וועגן דעם. עס בלייבט נישט קלאר.

4 פארבינדונג מיט פורים:

אפשר דער עולם איז אין א גוטע שטימונג צווישן פורים — דאס ט"ו אדר איז שושן פורים.

הלכה ה — ווער מ'איז נישט ממשכן

"כל מי שאינו חייב בשקלים — אין ממשכנין אותו. ואין ממשכנין את הכהנים לעולם, מפני דרכי שלום, אלא שיתנו — מקבלין מהם, וטובין אותם."

פשט: ווער ס'איז נישט חייב (פרויען, קטנים) — אפילו אויב זיי האבן אנגעהויבן געבן, איז מען נישט ממשכן. כהנים — הגם זיי זענען חייב — איז מען אויך נישט ממשכן, מפני דרכי שלום. מ'בעט זיי, אבער מ'צווינגט נישט.

חידושים און הסברות:

(א) קטנים/נשים:

הגם מ'האט געלערנט אז איינמאל מ'הייבט אן דארף מען נישט אויפהערן (ווי א נדר), אבער **משכונ'ען איז נאר ביי א חייב גמור**. ווען דער חיוב איז בלויז ווייל מ'האט זיך מקבל געווען א דבר טוב, איז נישטא קיין כפייה.

(ב) כהנים — א ברייטע דיסקוסיע:

מחלוקת אין משנה (שקלים): איינער זאגט "כל כהן ששוקל חוטא", א צווייטער זאגט "כל כהן שאינו שוקל חוטא". די כהנים האבן זיך געמאכט א דרשה פון "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל" — אז זייער חלק אין קרבנות האט אן אנדערע גדר.

תמלול מלא

הלכות שקלים פרק א' הלכה א' — מצות מחצית השקל: החיוב, השיעור, ומעמד העני

מבוא: מדוע שייכת מצות שקלים לספר זמנים?

Speaker 1

אונז לערנען די הייליגע תורה, אונז לערנען וועגן די מצוה וואס הייסט שקלים. יא, אונז לערנען דעם רמב"ם, הלכות שקלים.

דער רמב"ם האט אריינגעלייגט הלכות שקלים אונטער ספר זמנים, און אזוי ווי זיין קעפל איז "בכל שנה". ס'איז א מצוה וואס איז תלוי אין זמן, ס'איז א זאך וואס מ'דארף טון איינמאל א יאר.

ס'וואלט זיך געקענט אנקוקן אלס עפעס וואס האט צו טון מיט קרבנות, ווייל ס'איז דאך געלט פאר קרבנות. אזוי טראכט מען אפשר מער סברא'דיג, ס'איז דאך די געלט וואס פון דארטן נעמט מען קרבנות.

אבער היות אז ס'איז א מצוה וואס איז אויף אלע אידן צו טון יעדע יאר, האט עס דער רמב"ם, אבער שוין פארדעם אין די משנה בעצם, אריינגעלייגט אין סדר מועד, און אין די רמב"ם אין ספר זמנים. און דאס איז זיין קעפל, "בכל שנה".

מצות עשה. הלכות שקלים מצות עשה אחת, והיא ליתן כל איש מחצית השקל. אז יעדער מענטש, אזוי ווי דו גייסט זאגן אין א מינוט, יעדער איד, זאל געבן מחצית השקל בכל שנה, יעדע איינציגסטע יאר. און ווייל ס'איז א מצוה פון יעדע איינציגע יאר, איז עס א מצוה אין ספר מועד, **וביאר מצוה זו בפרקים אלו.**

הכרת הטוב לספאנסערן

און אז מ'רעדט וועגן שקלים, דארף מען אונז באדאנקען די וואס געבן די שקלים אז מ'זאל קענען אנהאלטן מיט אונזער שיעור. בראש ובראשונה, די ספאנסער פון די שיעור, אונזער ידיד ר' יואל אלי' וועלצבערגער. זאל די זכות התורה מגן זיין אויף אים און אויף אלע חברי מחזיקי השיעור.

Speaker 2

"הכהנים דורשין מקרא זה לעצמן" — דער לשון פון דער משנה ווייזט אז די חכמים האבן נישט געהאלטן אז ס'איז א לעגיטימע שיטה. עס איז נגיעות — זיי זאגן עס פאר זיך.

פארוואס "מפני דרכי שלום"? עטליכע הסברות:

1. **ספר החינוך'ס כיוון:** די כהנים זענען געווען צו נאנט מיט דער בית המקדש. עס איז דא א מעלה אין א געוויסע ווייטקייט — "כל הקרוב" (ווי ביי נדב ואביהוא). די כהנים האבן זיך געפילט ווי "צו נאנטע מחותנים".

2. **כהנים זענען די אריגינעלע מורי הלכה** — "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל". ווען זיי זאגן אז די הלכה איז אז כהנים זענען פטור, קען מען נישט פשוט אוועקשטעלן זייער שיטה. די חכמים זאגן: דו ביסט גערעכט (אדער כמעט), אבער ווילסטו שוין אויך זיין א חלק.

3. **דער כהנים'ס טענה:** זיי טוען שוין די עבודה מיט זייער גוף — "איך הארעווע שוין גענוג אריין, איך בין שוין א וואלונטיר פאר די ארגאניזאציע, איך דארף אויך געבן געלט?"

4. **"מפני דרכי שלום" מיינט אויך:** ווער וואלט געצווינגען? אנדערע כהנים! מ'קען נישט מאכן א ברודער-קריג צווישן די כהנים אליין.

[דיגרעסיע: היסטארישע באמערקונג] — היסטאריש האבן כהנים (חשמונאים) געהאט פארשידענע שאלות, און עס זענען געווען צדוקים צווישן זיי (ווי מ'לערנט אין פסחים, יומא). דאס "מפני דרכי שלום" איז איינע פון די זאכן וואו מ'האט פרובירט אויסמיידן קאנפליקט מיט די כהנים.

זאגט דער רמב"ם, מצות עשה מן התורה... יא? יא, איך בין מסכים.

Speaker 1

איך האב שוין געטראכט אז דווקא ווען מ'רעדט פון שקלים גייסט נישט רעדן פון ווער ס'געבט געלט, ווייל ס'איז שוין צו "אנדערנאז", ווי מ'זאגט. מ'זוכט נישט די שיינע מליצות, מ'זוכט פשוט צו... די הכרת הטוב, באדאנקען וועמען מ'דארף באדאנקען. שוין.

הלכה א': החיוב על כל איש מישראל

Speaker 1

זאגט דער רמב"ם, **מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל, אז יעדער איד פון... יעדער איד צווישן די אידן... יעדער מאן צווישן די אידן, יא? יעדער אידישער מאן.** יא. זאל געבן **מחצית השקל בכל שנה ושנה.**

דאס איז לכאורה די לשון התורה, ווייל ס'שטייט "ונתנו איש", אפשר וועגן דעם ברענגט ער די "כל איש". איך מייך, יעדע מצוה אין די תורה איז אויף כל איש מישראל, ס'איז דאך נישט קיין חידוש נאר די מצוה.

וואס דא מיינט די לשון פון די פסוק? און די פסוק מיינט מסתמא צו זאגן "כל איש", אז נישט קיין חילוק צווישן אן עשיר און אן ארעמאן. אנדערש ווי אונזערע תרומות וואס שטייט "אשר ידבנו לבו", לפי די געלט וואס מ'האט. דאס איז נישט תלוי וויפיל מ'האט.

החיוב על העני המתפרנס מן הצדקה

שוין, זאגט דער רמב"ם, גלייך זאגט ער, דאס איז אפשר א הסבר אויף די ווארט "כל איש", **"ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב"**. דאס האט נישט צו טון, אלע אנדערע מצוות צדקה איז אויב דו האסט. אויב דו האסט צדקה דארפסטו געבן, אויב דו האסט תרומות, אויב דו האסט דאס דארפסטו געבן תרומה, מעשר.

אבער דא איז אן ענין אז אפילו עני המתפרנס מן הצדקה, ער לעבט פון אנדערע מענטשן צדקה, חייב איז ער חייב צו געבן מחצית השקל.

מדוע אין קופה של צדקה לשקלים?

געקומען יעדע שטיק צייט געבן נאך א פאר סענט און נאך א פאר סענט ביז ס'זאמלט זיך אן צו א מחצית השקל. **"המעט למעט", אלא "נותנו כולו כאחד ובפעם אחת"**.

די מצוה פון מחצית השקל איז אז מ'זאל געבן א גאנצע מחצית השקל. ס'איז אן עקסטערע הלכה, אבער דא ממילא שטימט אויך דער "שואל מאחרים", און ער וועט נאכדעם צוריקצאלן צוביסלעך.

פשט אחר: "שואל" = "שואל על הפתחים"

איך ווייס נישט, איך זע למשל אין הלכות שבת, ווי דער רמב"ם זאגט אויך אויף חנוכה שטייט ענליך, רייט? אבער "שואל ומוכר כסותו", דארט שטייטשט דער רמב"ם, לייגט ער צו א ווארט, "שואל על הפתחים". "שואל" מיינט גיי נאך געלט. צו יענער האט אים געגעבן א הלוואה, צו א מתנה, איך ווייס נישט.

איך מיינ אז די שטייטש, אבער לכאורה איז ער גערעכט, דער וואס טוט "שואל" דאס צו, אז די שטייטש פון די ווארט "שואל" איז גיי אויף די הייזער, בעיסיקלי. ס'איז א קיצור פון "שואל על הפתחים" אדער אזא סארט זאך.

עיקר הנקודה: דער עני איז מחויב להשתדל

און דאס איז, איך וויל מדגיש זיין, ווייל ס'זעט מיר אויס אז דאס איז די זאך וואס דער עני דא איז מחויב. ס'איז נישט דא, מ'דארף קוקן אין אנדערע פלעצער, איך גלייב נישט אז ס'איז עכט דא אזויאוי א כלל וואס זאגט וויפיל פראצענט פון א מענטש'ס געלט דארף ער ארויסגעבן צו טון א מצוה.

איך ווייס נישט, ער דארף טון מצוות. ס'איז נישט דא קיין כללים אין דעם גמרא. מ'איז נישט מסכים.

Speaker 2

וואס איז יא דא איז, וויפיל דארפטו רייך זיין. דו רעדסט פון אלעס. איך געדענק עפעס אז ס'איז דא אזא מושג.

Speaker 1

דו געדענקסט זאכן, איך ווייס אז מענטשן געדענקען זאכן, און פון דעם זאג איך אז איך בין מחולק. זיי מיך מחולק, ווייסטו וואס? בקיצור, איך האלט אז ס'איז מער א נושא פון טרחות.

גיי, וואס טוט אן עני? וואס טוסטו ווען דו האסט נישט צו קויפן סאפער? טו די זעלבע זאך. געווענליך, ס'שטייט נישט וואס געווענליך מ'דארף טון. נישט יעדע מצוה איז מען אזוי מחויב, אזוי ווי דו זאגסט.

דער עיקר מיינט אז ס'איז דא להפיקא אזא קרבן אזוי ווי קרבן עולה ויורד, וואס ס'איז דא יא, "אם דל הוא ואין ידו משגת", ס'האט די הלכות. קען זיין אויך דו ביסט גערעכט לגבי אזוי ווי די אנדערע תרומה וואס שטייט שפעטער, "אשר ידבנו לבו", אז אפשר דארט הייסט עס אזוי ווי אן עני איז ממעט, ס'איז מער אזוי ווי... דו פארשטייסט?

ס'איז צוויי אנדערע הלכות דא. ס'איז דא איין הלכה וואס זאגט אז ס'איז דא א שיעור, יעדער איינער מוז געבן מחצית השקל, "לא פחות ולא יותר". און ס'איז נישט אזוי קלאר צו מיר, ווייל באלד האט מען געזען אז מ'האט יא אנגעהויבן שפעטער צו געבן מער.

סא זעט אויס אז דער רמב"ם, די הלכה, האט פארשטאנען מער אז דאס מיינט צו זאגן אז ס'איז נישטא קיין פטור. איינער וואס איז אן עני האט נישט געקענט זאגן "בדלי דלות" וואס ער זאל טון. וויאזוי וועט ער האבן געלט? איינער האט נישט? גיי נאך געלט.

וואס טוט אן עני ווען ער האט נישט קיין געלט? אה, דו האסט נישט קיין געלט? ווייסטו וואס? פארקויף דיין קלייד. וואס מיינט ער, ער גייט ארויפגיין נאקעט נאכדעם? ס'מיינט נישט דאס. ס'מיינט, געב דיר אן עצה, זיי דיר טרח שטארק.

דיסקוסיע: צי איז דא א כלל וויפיל פראצענט מ'דארף ספענדן פאר א מצוה?

Speaker 2

ס'איז אינטערעסאנט, ווייל אנדערע מאל ווען ס'שטייט "עני המתפרנס מן הצדקה", וואס איך געדענק איז אין הלכות פסח, דארטן איז עס נוגע לגבי דעם אז די קופה של צדקה זאל אים געבן, דער תמכי.

דא שטייט נישט אזא זאך, ס'שטייט נישט אז ס'איז געווען אן ארגאניזאציע ביי אידן וואס האבן געגעבן געלט צו קענען געבן מחצית השקל. אבער שפעטער אין פרק ב' וועט מען יא זען אז מ'זעט אז ס'איז געווען אויף א פרייוואטע פארנעם איז עס יא געווען, א איד האט געגעבן פאר זיין שכן וואס איז אן עני.

אבער ס'שטייט נישט דא אזוי ווי מ'זאל... ס'שטייט וואס ער זאל טון, אבער טאקע דאס וואס ער זאל טון ווייזט אויך אז ס'זעט אויס אז די קופה של צדקה פלעגט טיילן עסן. סא ווען ס'איז דא וויין, אדער ווען ס'איז א שאלה פון וויין אדער מצה, זאגט מען אז מ'זאל אים געבן.

אבער איך גלייב נישט מ'האט געטיילט געלט צו קענען געבן געלט. ס'איז דא אזא קופה אויך, אבער דא שטייט נישט. איך מיינ אז ס'וואלט געווען זייער מאדנע צו זיין א קופה של צדקה, זאל אויסטיילן געלט פאר אידן זאלן קענען געבן צדקה. ס'איז דאך נישט צדקה, ס'איז דאך א חיוב וואס יעדער האט. ס'איז דאך א צדקה למעשה.

וואס זאל דער עני טון? — "שואל מאחרים" או "מוכר כסותו"

"שואל מאחרים", סא וואס זאל ער טון אז ער האט נישט? זאל ער בארגן פון אן אנדערע, אדער זאל ער **"מוכר כסותו של כסף"**, זאל ער אוועקגעבן די לעצטע זאך וואס ער האט, **"נותן מחצית השקל הכסף"**. ווייל ארימקייט איז נישט קיין פוטור.

וועגן דעם ברענגט ער דער פסוק, לאמיר ענדיגן, **"שנאמר העשיר לא ירבה והדל לא ימעט"**, אז די מצוה פון מחצית השקל איז אנדערש ווי אנדערע מצוות וואס איז לפי "אשר ידבנו לבו", לפי היכולת, זאל דער עשיר אויך נישט געבן מער ווי א מחצית השקל, און דער דל זאל נישט געבן ווייניגער ווי א מחצית השקל.

על כל פנים זענען מיר דא אז דער עני דארף אויך געבן, סא איז ער אפילו מחויב צו אוועקגעבן די כסות של כסף, אנדערש ווי אנדערע מצוות, דארף נישט א מענטש אוועקגעבן מער וויפיל, אפילו נישט צדקה, אנדערע מצוות איז אויך דא ביז וויפיל א מענטש דארף אוועקגעבן, אבער דא דארף ער אוועקגעבן אפילו זיין לעצטע...

דיסקוסיע: וואס מיינט "שואל מאחרים"?

Speaker 2

יא, בקיצור, דו זאגסט "שואל" שטייט בארגן, ס'איז א פראבלעם, ווייל ער בארגט, ס'איז דאך נישט זיין געלט.

Speaker 1

מסתמא די תירוץ איז, ס'קען זיין ער בארגט, אבער ער דארף זיין אן עני, ער דארף זיין א לווה. די מפרשים דא טענה'ן אז יא, זיי האבן געלערנט אין אנדערע פלעצער אויך, וואו ס'איז געשטאנען אנדערע...

שוין, פשיטא אמאי ס'איז נישט זיין געלט? ס'איז דאך זיין געלט צו ספענדן. אויב דו בארגסט געלט און דו קויפט עפעס, איז עס דיינס. דו דארפט נאר צוריקגעבן די געלט. ער וועט צוריקגעבן און...

תירוץ: "שואל" שטייט ווייל מ'קען נישט געבן מעט מעט

ס'קען זיין, קוק די לעצטע שטיקל, אפשר וועט ער עקספליעניען פארוואס ס'קען יא מיינען בארגן. ס'קען מיינען בארגן, ווייל אן עני קען אמאל טרעפן א ניקל וואס ער האט, אדער א פעני. אבער א חלק פון דעם דין פון מחצית השקל וואס מ'לערנט גלייך דא, איז אז מ'קען עס נישט געבן צוביסלעך.

סא, אן עני קען אויך אייביג באקומען א פעני, טרעפן ערגעץ א פעני, און ער וועט צאלן צוביסלעך. סא, "שואל" קען יא מיינען בארגן.

דו הערסט? קוק די נעקסטע שטיקל, אזוי ווי דער רמב"ם, **"ואין נותנין את התרומה רבה"**, אז א חלק פון די מצוה פון מחצית השקל איז אז מ'זאל געבן א מחצית השקל אויפאמאל. מ'קען עס נישט געבן פאר די גבאי, ער איז

איך דארף זאגן איין וויכטיגע זאך. דער רמב"ם האט געדארפט דא ברענגען א פסוק. ער ברענגט נישט אין די הקדמה, אקעי, אין די הקדמה ברענגט ער נישט אלעמאל נישט קיין פסוקים. אבער דא שטייט נישט קיין איין פסוק. ס'שטייט נישט מנין שיש מצוה על כל ישראל ליתן מחצית השקל. ס'שטייט אויך נישט מנין בכל שנה ושנה.

ס'איז זייער א וויכטיגע זאך וואס שטייט בכלל נישט אין די פסוק. דער רמב"ם נישט דא און נישט אין ספר המצוות, איך האב געזען ער ברענגט פריער דעם לשון.

הלכה א – מצות עשה ליתן מחצית השקל בכל שנה ושנה

דער רמב"ם'ס לשון

Speaker 1:

ס'שטייט די מקור אז מחצית השקל איז בכל שנה ושנה. דאס הייסט, אז מ'דארף געבן מחצית השקל, שטייט טאקע, יעדער איינער ווייסט אין פרשת כי תשא ונתנו. ונתנו גופא נפשו זה יתנו מחצית השקל.

דער רמב"ם ברענגט נישט דא דעם פסוק. אויך אינטערעסאנט, אז מיר האבן שוין געזען אין הלכות סוכה, נישט אלעמאל ברענגט דער רמב"ם דעם פסוק, איך ווייס נישט קלאר פארוואס.

די יסוד'דיגע קשיא – וואו שטייט אין תורה אז ס'איז יעדע יאר?

אבער מער אינטערעסאנט איז, אז דא, ס'איז דא מפרשי הפשט, אדער איך ווייס נישט אנדערע וואס זענען מערער אויף דעם, ס'שטייט נישט געהעריג אין די תורה קיינמאל נישט אז ס'איז דא א מצוה פון יעדע יאר. און כי תשא את ראש, וואטעווער ס'מיינט, דעמאלטס וועלן זיי געבן כופר נפשו. ס'איז בכלל נישט דא קיין שום פרשה אין די תורה וואו ס'שטייט אז ס'איז דא א מצוה פון יעדע יאר צו געבן מחצית השקל.

דאס וואס דו האסט געזאגט, און פארדעם איז עס בכלל אין ספר זמנים. אזוי ווי דער גדר הדין, ס'איז נישט דא קיין איין פסוק אין די גאנצע תורה וואס איך ווייס אז ס'שטייט אזא זאך. נאר כך קבלו חכמים, אז דאס שטייט...

Speaker 2:

ס'איז א ברי מצוה?

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם עפעס מיט'ן.

Speaker 2:

ניין, ער ברענגט דא אין די הקדמה די לשון ס'איז א ברי מצוה אויכעט. ונתנו איש, ס'שטייט נישט.

מקורות פאר דעם יעריליכן חיוב

Speaker 1:

דער חכמים האבן מקבל געווען, ער ברענגט דא שפעטער דער...

Speaker 2:

וואס הייסט?

Speaker 1:

רבי אברהם בן עזרא און רבי אברהם בן רמב"ם, וואס זאגן אז דער חכמים האבן מקבל געווען אז דער כופר נפשו איז עפעס א יעריליכער חיוב.

ס'איז דא אין די גמרא אין מגילה דרשות פון... ס'איז דא אין די גמרא מגילה דרשות פון "זאת עולת חודש בחדשו", אז מ'דארף ברענגען די קרבן פון א נייע יאר, עפעס אזעלכע סארט דרשות וואס זאגט אז מ'דארף האבן נייע שקלים יעדע יאר.

אבער ס'איז דא אנדערע דרשות פון דריי תרומות וואס רש"י ברענגט אין פרשת תרומה, אז ס'איז א מדרש אז ס'שטייט דריי מאל די ווארט תרומה, זעט מען אז ס'איז דא יעדע יאר.

אבער ס'איז אינטערעסאנט אז דער רמב"ם איז נישט געווען וואריד וועגן דעם. ער פלעג ברענגט אזוי. וואס ער ברענגט איז יא, אין ספר וואס איז

סאז די גמרא זאגט אין מסכת בבא קמא דף ט' אז א מענטש דארף ספענדן פאר א מצוה עד שליש. ס'איז דא דארטן א קליינע סוגיא, עד שליש פון די מצוה וויפיל מ'דארף ספענדן.

Speaker 1:

אקעי, סאז דו האסט סתם אנדערע פשטים אין די גמרא. לאמיר פארלערנען א שיעור אויף דעם. איך זאג אז ס'איז יא דא עפעס א געדאנק פון וויפיל א מענטש דארף אוועקגעבן. אזעלכע געדאנקען איז דא, אבער ס'איז נישט אומעטום אז ס'איז דא א הלכה אזוי. יעדע מצוה האט דאך זיינע גדרים וויפיל מ'דארף.

אונז האבן שוין געלערנט, לאמיר לערנען, אונז לערנען די רמב"ם. אונז האלטן שוין דא ביי די, איך ווייס נישט, פופצן אדער צוואנציק הלכות, אבער סאך מצוות שוין געלערנט. ביי קיינעם פון זיי איז נאכנישט געשטאנען אזעלכע זאכן. אונז האבן יא געזען ביי יעדע זאך עקסטער. פארקערט, עקסטער, עקסטער, עקסטער ביי יעדע מצוה. יעדע מצוה וואס די עולם איז נישט געווען פון די עולם.

זעט אויס אז ס'איז נישט דא אזא הלכה. ווייל דעם זאג איך, ס'איז נישט דא אזא כלל. מ'רעדט וועגן די גמרא, ס'איז דא אזא זאך, און אין די פוסקים רעדט מען נישט דא אזא פון דערפון. ס'איז דא פוסקים, דא שטייט אז אנדערע מענטשן וואס האלטן נישט אזוי פון מיר, זיי האלטן אז ס'איז דא כללים. איך האלט נישט פון כללים. איך האלט אז יעדע זאך דארף מען רעכענען עקסטער.

שוין. וואס איך וויל זאגן איז, שלא תאמר אז דא שטייט עפעס לפי כחו אין כלל. ס'שטייט נישט לפי כחו אין כלל, ס'שטייט לפי כחו אנדערע זאך, לפי כח זה. ס'איז נישט דא אזא פרשה פון קרבן עולה ויורד, אדער ס'איז נישט לפי ממונו וכדומה.

אבער פונקטליך וואס ער דארף טון, ס'איז נישט קיין דין אז ער דארף ארויסגעבן מער פון זיין געלט. ס'שטייט נישט אפילו עני נותן כל ממונו, ס'שטייט נישט דאס. ס'שטייט אפילו עני וואס האט נישט קיין פרנסה, זאל ער טון וואס אן ארעמאן טוט, ער זאל גיין נאך די הייזער, גיין בארגן, גיין פארקויפן זיינע קליידער.

וואס מיינט פארקויפן זיינע קליידער? דו מיינסט אז ס'איז דא ערגעץ א פלי מארקעט וואו מ'פארקויפט קליידער? יא, אוודאי איז דא אזא זאך. יעדע מאל וואס אן ארעמאן האט נישט קיין געלט, פארקויפט ער זיין העמד, נאכדעם די הויזן, נאכדעם די... איך ווייס נישט פונקט וואס ס'מיינט פראקטיש. ס'מיינט טו וואס דו קענסט. דו ביסט זיך שטארק אנשטרענגען.

Speaker 2:

דו האסט נאך נישט מסביר געווען. זאג די הלכה ווייטער. זאג זייער קלאר. איך קען עס זאגן אויף דיר אויב דו ווילסט שטארק. אדרבה, שטעל עס קלאר. וואס זאגסטו?

Speaker 1:

איך האב געזאגט עקזעקטלי וואס איך זאג.

Speaker 2:

אבער ס'שטייט דארט שפעטער אז מ'זעט אז ס'איז געווען אזא מנהג אז מענטשן האבן געגעבן פאר זייער ארעמע שכן. מענטשן האבן געגעבן א גאנצע שקל פאר זיך און פאר זייער שכן וואס האט נישט קיין געלט. "הנוטל שקל עליו ועל העני", אזוי אין פרק ג' עליו.

Speaker 1:

יא, וואלט עס א שיינע זאך. אבער אפשר דארף מען זען דארט, אז מוזקה דארף מוזקה זיין פאר יענעם און אים עס געבן. דא רעדט מען פון די חיוב פון די עני, נישט פון די...

קשיא: פארוואס ברענגט דער רמב"ם נישט קיין פסוק?

דאס?

Speaker 2:

זאגט מען אין נחמיה און אין דברי הימים שטייט יא קלאר אז זיי האבן אנגענומען אז ס'איז דא א מצוה. ס'שטייט אין די פסוק מ'האט מקבל געווען יעדע יאר, און ס'שטייט דאך אויך "מעשה משה".

Speaker 1:

ווי שטייט "מעשה משה"?

Speaker 2:

אין דברי הימים. און רש"י טייטשט "מעשה משה", די כי תשא וואס משה האט שוין געהייסן. סאו, אז דער פסוק אין דברי הימים זאגט שוין קלאר אז ס'איז דא א מצוה יעדע יאר אין די חומש.

Speaker 1:

ס'איז אינטערעסאנט אז דער רמב"ם שרייבט נישט דא מפי השמועה, אדער עפעס אזוי ווייטט מען אז ס'איז יעדע יאר. זעט מען בכלל נישט אויס צו וואריד וועגן די שאלה.

Speaker 2:

ניין. די משנה לייגט עס אריין אין גלייך די ערשטע משנה איז אז ס'איז א יערליכע זאך פון באחד באחד, משמיעין על השקלים, און אזוי ווייטער. נאכאמאל, ס'איז זיכער אז די מצוה איז יעדע יאר. און די נאמען רעדט פון דעם א פסוק.

סברא פארוואס ס'איז יעדע יאר — דער תכלית איז קרבנות

Speaker 1:

אינטערעסאנט, די אמת איז אז מ'קען קלערן אפשר און וואספארא סענס איז די מצוה פאר יעדע יאר? מיר זעען דא אלע הלכות וואס זענען א מצוה יעדע יאר, אבער אפשר די מצוה וועט אלעמאל זיין שקלים פאר די בית המקדש. ס'גייט דאך אויס אז ס'איז געמאכט אין א יערליכע, מ'האט עס אריינגעלייגט אין א יערליכע חשבון, איינמאל א יאר איז דא דריי מאל א יאר. די אלע הלכות וועלן שטיין שפעטער אז די פיינענשעלס פון די בית המקדש איז א ווערטשאפט פון איינמאל א יאר. מ'קען מאכן א איינמאל אין דריי יאר באדזשעט, אבער די באדזשעט פונעם בית המקדש איז אויפגעשטעלט אויף איינמאל א יאר, און דעמאלטס איז ווען מ'איז גובר די...

פון דעם טראכט איך אז אפשר פראקטיש איז איך קען זיך נישט דינגען אויף די חכמים וואס זאגן פשט, איך וועל זאגן נאר אז... די אמת אז מ'זעט בכלל אין די תורה אז מ'געבט פון די שקלים די קרבנות, דאס זעט מען אויך נישט געהעריג.

Speaker 2:

לכפר... יא, לכפר ולכפר.

Speaker 1:

אה, דאס איז די... און ממילא ס'מוז דאך כסדר זיין.

דער תכלית — ציילן אידן אדער קרבנות?

איך מיינן לכאורה וואס די טיפערע פראבלעם איז, אז אין די פסוקים קען מען לערנען אז ס'איז א וועג פון ציילן די אידן, כדי ס'זאל נישט זיין א נגף זאל מען ציילן באופן מחצית השקל. אבער די חכמים רעכענען זיך נישט מיט דעם, זיי זאגן אז די עיקר תכלית דערפון איז אז ס'זאל זיין לכפר על נפשותיכם, מיינט ס'זאל זיין קרבנות פון דעם, וואס די קרבנות זענען לכפר על נפשותיכם.

Speaker 2:

אקעי, ס'מאכט סענס.

Speaker 1:

איך מיינן, ס'מאכט נישט סענס אז מ'האט יעדע יאר געציילט די אידן based אויף די שקלים. ס'איז געווען ביי דוד המלך, ס'איז געווען די פאר מאל וואס

מ'האט געציילט די אידן. און אין מדבר איז מסתמא געווען א special need צו ציילן די אידן, ווייל ס'איז געווען מגיפות וכדומה. די רש"י דארטן אז מ'האט זיי געציילט נאך יעדע מאל וואס ס'איז געווען א מגיפה.

אבער נאכדעם איז געווארן אן איינמאל א יאר'גע זאך, וואס די עיקר תכלית דערפון איז אז ס'זאל זיין קרבנות, די קרבנות זענען דאך קרבנות ציבור.

משל פון תפילה — א מצוה וואס דארף זיין יעדן טאג

סאו דאס טראכט איך יעצט, אז אפשר דאס איז אזוי ווי ענליך צו מ'האט געהאט די זעלבע פראבלעם, וועלכע איז תפילה למשל, יא? ס'שטייט נישט אין ערגעץ אין די תורה אז ס'איז איינמאל א טאג. אפשר דער רמב"ן האט יא געזאגט, מצות עשה להתפלל בכל יום. קען זיין ענליך.

דאס הייסט, פארוואס? ווייל מ'פארשטייט אז תפילה איז א זאך וואס דארף זיין יעדע טאג. די זעלבע זאך אויב ס'שטייט אין די תורה אז מ'דארף האבן שקלים, אזוי ווי דו זאגסט, אפילו דאס איז אפשר נישט קלאר אז ס'שטייט, לאמיר זאגן אז דאס שטייט יא, אבער ממילא מוז עס זיין יעדע יאר, ווייל נאכדעם איז דא עפעס אזא דין אז מ'דארף ברענגען אין ניסן שוין פון די נייע, אבער דאס איז שוין פרטי דינים.

לכאורה, דאס אז ס'איז יעדע יאר, דאס איז עפעס אזוי ווי א... אזוי ווי מענטשן זאגן ס'איז דא א מצוה צו לייגן תפילין יעדן טאג. וויאזוי ווייסט מען? ס'איז נישטא קיין מצוה, מ'דארף כסדר לייגן תפילין. כסדר מיינט יעדן טאג. פארשטייטו אזא סארט...

גמרא מגילה — "צו את בני ישראל... קרבני לחמי"

Speaker 2:

ער ברענגט דארטן אין די גמרא אין מגילה אז "צו את בני ישראל" הייסט "קרבני לחמי". אז די "קרבני לחמי", די טעגליכע קרבנות, איז א זאך וואס מ'דארף מצווה זיין די אידן. ווען איז מען מצווה די אידן? ס'איז דאך נאר דער כהן וואס געבט זיך אפ מיט דעם. מ'איז מצווה די אידן אז מ'זאל געבן, צאלן דערפאר, אז ס'קומט פון די אידן. שוין.

Speaker 1:

אקעי.

דיסקוסיע: פארוואס מ'קען נישט געבן אויף עקסטערעס

Speaker 2:

וואס איז טאקע די reason אדער די מקור אז מ'קען עס נישט געבן אויף עקסטערעס, ס'דארף זיין אויף איינמאל?

Speaker 1:

איך האב געטראכט ס'איז אינטערעסאנט. ס'קען זיין דער רמב"ם האט דאס אויך געלערנט אין א "לא ימעט". "לא ימעט" — ער זאל נישט געבן קליינע מטבעות ביז ס'זאמלט זיך אן, נאר ער זאל ביי זיך אין טאש אנזאמלען ביז דערויף די גאנצע amount, אדער ער זאל בארגן און ער זאל נאכדעם צאלן קלענערע מטבעות. נישט קלאר.

Speaker 2:

איך זע אז ער זאגט, אפשר דאס מיינט "זה יתנו", מ'דארף געבן... מ'זעט דאך אזוי ווי א...

Speaker 1:

יא, דאס איז אינטערעסאנט. ער דארף וויסן פונקטליך וואס ס'מיינט, ווייל אויב ער וואוינט לעבן די גבאי און ער האלט אין איין אריינברענגען צו די גבאי מטבעות, ווען ס'ענדיגט זיך, דעמאלטס האט ער מקיים געווען מצות מחצית השקל.ס. איז די ווארט איז אז ער זאל ברענגען די גאנצע מטבע אויפאמאל?

Speaker 2:

אזוי זעט אויס. דאס הייסט נישט אז ער זאל ברענגען חודש ניסן א האלבע אביסל און שפעטער נאך אביסל. מ'קען ברענגען במשך די יאר, יא? אזוי

און זיי האבן טאקע נאך נישט געהאט, זיי האבן שוין געהאט ווען ס'איז געווען נוגע געלט, לכאורה נאך נישט, סאו דא איז די צעטע פלאץ. אינטערעסאנט, ביז הלכות שקלים איז נישט געווען געלט. ס'איז געשטאנען אז מ'דארף געקויפן, אה, איך ווייס נישט, עפעס א שיעור געלט איז שוין געווען. און חושן משפט איז נוגע שפעטער, און הלכות עירובין איז עס נוגע אסאך מאל. טייטש, די אלע עסן וויפיל מ'דארף געבן פאר'ן עירוב איז אייביג אין די וואג אדער אין די גרויסקייט פון די ברויט, נישט אין די ווערט. דא גייט מען רעדן וועגן ווערט.

דער רמב"ם'ס לשון: **מנין כסף האמור בתורה**

זאגט דער רמב"ם, "מנין כסף האמור בתורה". דא שטייט נישט לשון כסף, דא שטייט לשון שקל, אבער אסאך מאל שטייט כסף. די וואך האט ער געזאגט, אונס ומפתה וואס מ'דארף געבן חמשים כסף, אדער מוציא שם רע אויך הונדערט כסף. והורג עבד איז אויך דא א שיעור, וויפיל איז די שיעור? שלשים שקל? עפעס אזא לשון. כסף.

זאגט דער רמב"ם, "הוא כסף הוא שקל" - ווען ס'שטייט אין די תורה כסף מיינט עס שקל, "הנאמר בכל מקום בתורה". דאס אליין האט שוין אויסגעגראדט אז אלעס וואס שטייט אין די תורה איז די זעלבע. אז נישט אז שקל איז איין מין געלט און כסף איז אן אנדערע מין געלט, נאר כסף און שקל איז די זעלבע געלט.

אן אינטערעסאנטע באמערקונג — שקל vs. כסף

לכאורה, ס'איז אינטערעסאנט, קען זיין אז ווען מ'רעדט פון קודש רופט מען עס שקל, און ווען מ'רעדט פון חול, אזויווי קנס, רופט מען עס כסף? ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך, ווייל ס'שטייט נישט כסף הקודש, ס'שטייט שקל הקודש. ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך. אפשר אזויווי דער קודש איז קובע.

Speaker 2

וואס איז דער חילוק פון שקל און כסף?

Speaker 1

כסף מיינט זילבער, רעדט נישט געלט. שקל איז א מטבע. כסף טייטשט זילבער, יא. וויפיל זילבער? שקל טייטשט א וואג, א געוויסע וואג. וועלכע וואג? די וואג וואס דער קודש איז נוהג צו רעכענען. כאילו ס'איז דא א מטבע אזויווי דער מלך איז קובע די שיעור. סאו אפשר דער קודש איז קובע די שיעורים, און נאכדעם נוצט מען עס שוין פאר חול. אבער קען זיין אז די שיעור שקל איז א זאך וואס איז אזויווי דער מקדש כאילו מאכט.

Anyways, ווען ס'שטייט כסף מיינט עס...

הלכה ב (המשך) — משקל השקל ותוספת חכמים

די משקל, די וואג פון שקל, איז שלש מאות ועשרים שעה, דריי הונדערט און צוואנציג שעה.

דאס איז אויך נאך נישט עכט א שיעור וואס אונז קענען מיר מיט דעם היינט מעסטן, ווייל שעה טוישט זיך אויך די סייזעס פון שעה. סאו גייט ער יעצט זאגן ווייטער מער, מ'קען עס מדבר זיין צו געוויסע מטבעות.

דער רמב"ם אין משנה תורה רעדט נישט וועגן היינטיגע שיעורים

וועיט, וועיט, וועיט. קודם כל, איך וויל זאגן אן אינטערעסאנטע זאך. דער רמב"ם אין דעם ספר זאגט נישט בכלל וויאזוי צו רעכענען היינטיגע צייטן. אין זיין ספר פירוש המשנה ברענגט ער יא אפשרדענע... קודם כל, ס'שטייט נישט, אפילו שיעור שטייט נישט אין די גמרא. דער רמב"ם זאגט אין פירוש המשניות, ער ברענגט דא אז ס'איז א מסורה, ער האט מקבל געווען פאר זיין טאטע אז ס'איז שיעורים. ס'שטייט, אין די גמרא שטייט גרגרים אפשר, אבער דער רמב"ם האט מקבל געווען אז ס'איז שיעורים. ס'איז נישט דא קיין... און דארט אין פירוש המשנה זאגט ער, ער האט געטראכט יא די דורם אדער דורם, איך ווייס נישט וואס די דורבות האבן, ער האט גערעכנט וויפיל ס'איז. אבער אין ספר משנה תורה איז ער בכלל נישט עוסק אין דעם.

דאס שטימט זייער שטארק מיט וואס איך זאג אלעמאל, אז הגם אז משנה תורה לכאורה איז די איינציגע ספר וואס מ'דארף, ס'איז נישט קיין

זעט מען שפעטער, אויב מ'האט פארשפעטיגט פון אחד באדר קען מען עס טון.

סאו ווען ער פאלגט נישט די הלכה למשל, ער האלט אין איין ברענגען קליינע מטבעות, ווען ער האט געברענגט די גאנצע אמאל, דעמאלטס האט ער לכאורה יוצא געווען.

Speaker 1

ניין, קען ער מאכן א דיעל מיט די גבאי, ס'איז א פקדון דעמאלטס לא ביז... שפעטער זעט מען נישט אזוי, ענדערש זאלסטו אליין צוזאמזאמלען און מיר געבן די גאנצע אויפאמאל. אבער ס'קען זיין ענין פון די כבוד פאר די מקדשות.

Speaker 2

ער קען מאכן, ער קען טעקניקלי, דו זאגסט אז ער האט נישט, זיי מאכן א עפעס א עצה, ער גייט א פארקארטן און יעצט געבט ער עס. נישט קלאר. מ'זעט אבער אויך יא אז ס'איז דא, שפעטער גייען מיר דאך זען וועגן די דרגא די... ווי הייסט עס? די... די... די... לאמיר זען באלד.

הלכה ב — שיעורי כסף האמור בתורה

דער רמב"ם גייט רעכענען די אמאנט

Speaker 1

שוין, זאגט דער רמב"ם ווייטער. יעצט גייט דער רמב"ם פרייען צו רעכענען די אמאנט, וויפיל איז די מחצית השקל? און וויבאלד אז ס'שטייט דא, רעדט מען פון געלט, שטייט דאך שקלים אין די קעפל. שקל בשקל... נו, וואס איז די לשון הפסוק? מחצית השקל... שקל בשקל הקודש. און די שקל וואס איז באקאנט, די באקאנטע שקל הקודש, די שקל וואס קודש נוצט.

Speaker 2

זייער גוט.

פארוואס הייסט עס "שקל הקודש"?

Speaker 1

ער ברענגט טאקע אז דער רמב"ן און אנדערע מוטשען זיך פארוואס הייסט שקל הקודש? וואס איז הייליג פון די קודש? פון די שקל.

Speaker 2

אה, דער רמב"ן ברענגט, שטעלט צו אז דאס איז די זעלבע חקירה פארוואס רופט זיך לשון הקודש. וואס איז די הייליג פון די לשון? און דער רמב"ן טענה'ט, ס'איז דא דער רמב"ם'ס שטער אויף אים, דער רמב"ן טענה'ט אז ס'מיינט ווייל דאס נוצט מען פאר די מצוות. דאס נוצט מען לגבי קודש. שכל וואס מ'נוצט אין קודש.

Speaker 1

איי, מ'נוצט עס אין גראסערי אויכעט.

Speaker 2

אקעי, האט עס נישט. מ'נוצט עס אין קודש. יא.

דער רמב"ם'ס כללי'דיגע אופן — כסף = שקל

Speaker 1

איז דער רמב"ם גייט דא ברענגען דעם אופן כללי וואס טייטש כסף אויף די שקל אין די תורה, און ממילא אלע שיעורים. אזוי ווי מ'האט געזען שוין אין הלכות אירובין האט דער רמב"ם געברענגט אלע שיעורים פון עסן, יעדע זאך וויל ער זאגן איינמאל, דא קומט אן די שיעורים פון געלט.

Speaker 2

אהא.

Speaker 1

זאגט דער רמב"ם, סלע, די סלע וואס דער רמב"ם זאגט אז די סלע איז בערך א שקל, איז **ארבעה דינרים**. די מטבע שטייט אסאך מאל אין די... איך מיינ אפילו נאך היינט איז דא די ווארט דינר אין אראבישע לענדער. ארבעה דינרים. אויך אויף ספאניש זאגט מען דינערא אויף געלט. אקעי, און א דינר איז, דאס ווערט געברענגט אין די גמרא, **שש מעין**. א מעה כסף איז א זעקסטל פון א דינר. **והמעה הוא הנקרא בימי משה רבינו גרה**, ס'שטייט "עשרים גרה השקל".

ווי שטימט "עשרים גרה השקל" מיט דער סלע?

דאס קומט אויס אזוי, עשרים גרה, אויב א סלע איז פיר דינר, און א דינר איז זעקס מעין, קומט אויס אז א שקל איז צוואנציק גרה, "עשרים גרה השקל". ס'איז אינטערעסאנט, ווייל ווי שטימט דאס אז די סלע איז דאך חכמים צוגעלייגט? ס'שטימט נישט יעצט, איז עס מער. ס'שטימט נישט.

Speaker 2: פארוואס? דו זאגסט אז עפעס שטימט, ס'שטימט נישט דיין מאט. עס איז נאר ארבעה השקה, פיר מאל זעקס?

Speaker 1: ניין, ס'איז פיר און צוואנציק. רייט? פיר מאל זעקס איז פיר און צוואנציק, נישט צוואנציק. נו. ס'איז מער, דאס זאג איך. מ'האט צוגעלייגט. און וואס איז די סלע? דאס הייסט, די גרה איז געבליבן. א מעה איז א גרה, אבער א דינר איז זעקס מעה, און א סלע איז פיר מאל דאס, קומט אויס פיר און צוואנציק. א דינר איז פיר און צוואנציק גרה, נישט צוואנציק גרה. דאס איז די תוספת וואס די חכמים האבן צוגעלייגט.

די קלענערע מטבעות: פונדיון, איסר, פרוטה

און וויאזוי מעסט מען מעה? **מעה איז שני פונדיונים**. וואס איז עס? א מעה, יא גוט.

Speaker 2: די ווערט, אדער מ'רעדט דא פון עקטשועלע וואג פון זילבער?

Speaker 1: יעצט רעדט מען פון מטבעות. איך מיינ אז ס'קען זיין... יעדער איינער פון די מטבעות האט געהאט עפעס א געוויסע וואג, אבער איך ווייס נישט אויב זיי זענען אלע געווען פון זילבער. ס'קען זיין אז דאס איז שוין געווען פון א טשיפער מאטעריאל, אבער דאס איז די ווערט אזויפיל און אזויפיל אין זילבער. איך מיינ אז מ'רעדט דא א גאנצע וואג. באלד גייט ער אריין מיר זאגן די וואג פון אלעס.

אקעי, **פונדיונים איז שני איסרים**. **והפרוטה היא אחת משמונה באיסר**, איין איסר איז אכט פרוטות. **נמצא משקל המעה, והיא הגרה, איז זעכצן שעורות, ומשקל האיסר איז פיר שעורות, ומשקל הפרוטה איז א האלבע שעורה**.

דאס הייסט, דער רמב"ם גייט אראפ פון 384, וואס דאס איז די שני הסלע, מאכט ער א זעקסטל פון דעם, און אזוי ווייטער. קומט אויס אז איין פרוטה איז א האלבע שעורה משקל.

דיסקוסיע: די גרויסקייט פון מטבעות

סא א שקל האט געמוזט זיין א העווי גרויסע מטבע, אז ס'זאל קענען זיין צענדליגע מטבעות, די גרויסקייט פון צענדליגע פרוטות. סא פרוטות האבן געמוזט זיין פיצעלע פיצעלע, זייער פייז. אבער אונז האבן נישט די סייז. איך מיינ צו זאגן, לאמיר זאגן א דאלער קוין וועגט נישט אזויווי הונדערט פעניס, עס וועגט אזויווי אכט פעניס. אמאל איז עס יא געווען, איך געס. ס'איז געווען זייער גרויסע מטבעות, זייער גרויסע שטיק.

ס'איז נישט אזוי גרויס, ווייל איך גיי דיר שוין טשעקן. אזויווי ער זאגט דא, אויך דער אנדערער פון אונטן זאגט אז ס'קומט אויס בערך... איך האב דאך פיר און א האלב גראם. טאקע נישט אזוי גרויס. פיר און א האלב גראם איז א דינר, ס'איז שוין די גרעסטע... דאס הייסט, איינס פאר די גרעסטע, רייט? א סלע האט פיר דינר. סא א סלע איז געווען אזויווי בערך אכצן גראם. אכצן גראם איז גאנץ העווי. יא, אבער ס'איז נישט ריזיג. יא, ס'איז גרעסער ווי עני מטבע וואס אונז קענען מיר היינט, רייט? איך ווייס נישט.

Speaker 2: וויפיל גראם וועגט דיין קוואדער?

פראקטישע ספר וואס דער רב דארף. אבער צו מכריע זיין וועלכע שיעור אין די זמן הזה, וואס ס'איז ממש א פראקטישע ענדלעישאן וואס דער רב וואלט געדארפט שרייבן, ס'איז בכלל נישט זיין עוסק. און אז דער רב האט נישט געהאלטן אזא הכרעה, וואס שטייט אין די גמרא מוז ער זאגן, אבער אז דאס איז א דראם, גיי פרעג דעם לאקאלן רב וועט ער דיר זאגן. זאגט דער רמב"ם, גראדע איז ער אויך געווען א רב, ער האט דאס געוואוסט, אבער עס איז נישט זיין דזשאב אין דעם ספר.

תוספת חכמים: פון 320 שעורות צו 348 שעורות

זאגט דער רמב"ם, אבער איך האב יא געזען, באלד ער האט אנגעקומען. שפעטער גייט ער זאגן מער. דער שקל איז די וואג פון כסף פון שלש מאות ועשרים. זאגט ער אבער, **כבר הוסיפו חכמים עליו**, די חכמים האבן צוגעלייגט צו די שיעור, **ועשו משקלו כמשקל המטבע הנקרא סלע בזמן בית שני**. זיי האבן געזאגט אז די שיעור פון א שקל, א גאנצע שקל, איז די שיעור פון א סלע. **וכמה היא משקל הסלע?** וויפיל איז א משקל הסלע? איז **דריי הונדערט און אכט און פערציג שעורה בינונית**.

סא זיי האבן צוגעלייגט נאך עטליכע און צוואנציק, פיר און צוואנציק, אכט און צוואנציק שעורות האבן זיי צוגעלייגט.

דער לימוד פון "יהיה" און די שיעור שתות

די מפרשים זאגן אז די גמרא האט א לימוד אז מ'קען צולייגן, ווייל ס'שטייט "זה יהיה". וואו שטייט די לשון "יהיה"? "עשרים גרה יהיה השקל". אז "יהיה" מיינט אז די וואג פון שקל קען זיך טוישן, האבן די חכמים צוגעלייגט.

און די שיעור וויפיל די חכמים האבן צוגעלייגט איז שתות, איז א זעקסטל. קען זיין אז שתות איז דאך אייביג די שיעור אונאה, איך ווייס נישט פונקטליך, זיי האבן געוואלט מאכן זיכער אז מ'קומט נישט אן צו חשש ס'זאל נישט זיין גענוג. אבער ס'קען אויך זיין פראקטיש, אז ווייל ס'איז געווען א מטבע נקרא סלע, און דאס איז טאקע געווען אביסל מער, האבן זיי עס צוגעשטעלט אז אזוי ווייסט, ס'איז פשוט זייער א פראקטישע זאך.

אבער אפשר די חכמים האבן אויך געמאכט די זאך סלע? חכמים זענען אויך געווען ממונה אויף די מטבעות? איך ווייס נישט. אין ריאליטי איז אז די אלע מטבעות וואס די חכמים רעדן, זיי האבן די רומאים אויך גענוצט אזוי ווייטער. אבער דא קען זיין זייער גוט אז ס'איז געווען א מטבע סלע, און ס'איז דאך זייער שווער פאר יעדן איינעם צו זאגן ברענג א מחצית השקל, געב עקזעקט א טראפ ווייניגער ווי א סלע. און ס'איז אין די שיעור שתות, וואס דאס איז די שיעור וואס טוישט עפעס, דאס הייסט א שתות איז דאך נישט קיין... הייסט נישט אזא זאך א מקח טעות. און זיי האבן געטראפן די דרש פון "יהיה", און זיי זאגן אז דאס איז עס.

קשיא: "העשיר לא ירבה" — וויאזוי קענען חכמים צולייגן?

אבער ס'קומט אויס אז ס'טוישט די חיוב. וואס הייסט אז מיר האבן פריער גערעדט אז אפשר איז נישט ביי אלע חיובים, אפשר דארף מען מאכן עס א שקל, אבער על כל פנים, ס'ווערט יעצט מחויב... זיי האבן עס געמאכט ווי א תקנה, זיי האבן עס נישט געמאכט באופן אז יעצט זאל פאר די פראקטישע ריזן זאל מען... ווייל ווען ס'וועט זיין אנדערע מדבית, וועט מען זיך שוין דארפן רעכענען מיט די סלע. באלד וועט מען זען באמת וואס רמב"ם זאגט וועגן הלכות מחצית השקל, אפשר וועט מען פארשטיין דארט בעסער, ווייל מיר איז זייער שווער יעצט.

ס'שטייט דאך אין די תורה "העשיר לא ירבה", קומען דאך אן וואס זענען מרבה. איך פארשטיי נישט וויאזוי ער ארבעט דאס. זיי זענען נישט מרבה אויף די מחצית השקל, זיי מאכן אז א שקל זאל אליין זיין מער. וואו, ס'איז א קול טריק. כאפט? ס'איז פאני.

הלכה ג — אויפברוך פון מטבעות: סלע, דינר, מעה, פונדיון, איסר, פרוטה יעצט זאגט דער רמב"ם, וואס איז יעדער איינער פון די זאכן? וואס איז דאס א סלע און א שקל? וויפיל איז עס?

שוין, יעצט קומען מיר צוריק צו אונזער מחצית השקל. זאגט דער רמב"ם, **"מחצית השקל זו מצותה שיתן מחצית מטבע של אותו הזמן"**. מ'זאל געבן א מחצית פון די מטבע וואס איז פאפולער, וואס איז אנגענומען באותו הזמן. **"אפילו עלה אותו מטבע גדול משקל הקודש"**, אויב די מטבע וואס מ'נוצט איז גרעסער ווי א שקל הקודש, זאל מען געבן מער ווי א שקל הקודש. מ'זאל געבן א האלב פון די דעמאלטסדיגע מטבע, מ'זאל נישט עובר זיין, זעט עס אויף אשר לא ירבה, מ'איז עס מסביר צו די דעמאלטסדיגע זמן.

חידוש: **"מחצית השקל" מיינט די הויפט-מטבע פון יענער צייט** פארקערט, דאס הייסט אז דאס וואס ס'שטייט מחצית השקל, הגם אז אין די תורה איז דא עפעס א מספר, מחצית השקל, שקל הקודש, ס'איז א געוויסע אמאונט פון זילבער, שטייט אפילו אין די תורה. אבער דער רמב"ם לערנט, און ס'זעט אויס דאס איז עפעס איין שיטה אין די תנאים, אז דאס מיינט נישט אז די מצוה איז צו געבן דעם אמאונט פון זילבער. די מצוה איז צו געבן א מטבע הנקרא שקל, אדער אנדערע ווערטער, די עיקר מטבע פון יענע צייט.

דיסקוסיע: **וואס מיינט "די מטבע של אותו הזמן"?**

Speaker 1: מיר איז אביסל שווער צו פארשטיין, ווייל וואס איז די מטבע איז צוואנציק טויזנט שקל? וויאזוי איז מען מחליט אז די מטבע איז שבאותו זמן? פארשטייטו דאס? פארשטייט מיין שאלה?

Speaker 2: אזוי ווי איינער זאגט... אזוי ווי איינער זאגט... אזוי ווי איינער זאגט, ביי מער גייט אים נישט אן.

Speaker 1: ניין, באלד וועט מען זען, דאס גייט מען זאגן בפירוש. ווי לעולם... יא, די נעקסטע, איך פרעג סתם א שאלה, אויב ס'איז דא א מצוה, ס'איז דא א חיוב, רייט? אויב די מטבע, די שקל ווערט גרעסער, דארף מען געבן האלב פון די גרעסערע שקל. אזוי ווי ס'איז היינט פון די רמב"ם. מצותה, דאס הייסט די חיוב, מ'גייט לויט די מטבע שבאותו הזמן. אבער איך פארשטיי נישט וואס דאס מיינט, ווייל איינער וועט זאגן, א שקל איז נישט א דאלער. פארשטייטו וואס איך זאג? א שקל איז א דאלער? וואס איז א דאלער? וואס איז אזוי אויב מ'מאכט עפעס אנדערע נאמבערס?

דאס הייסט, שקל איז דאך עפעס אן אמאונט. ס'זעט אויס אז דאס איז די עיקר, אז אלעס איז א האלב פון דעם. ס'זעט אויס אזוי, ווייל אין די פסוק איז משמע "בשקל הקודש", אז אויף וואס מ'שאצט עס איז בשקל הקודש. און פארוואס זאל מען אריינברענגען די מטבע של אותו הזמן? איך ווייס נישט, ס'איז נישט קלאר.

Speaker 2: נאכאמאל, בסדר, ווייל ס'מיינט לאו דווקא אז מ'דארף ברענגען די שקל הקודש. די תורה זאגט דאך ווי סאך ס'איז געווען דעמאלטס. אבער טאמער איינער וויל... נישט אז איינער וויל. טאמער היינט איז א שקל, האט זיך געטוישט די שקל הקודש כאילו, דאס איז בעסיקלי וואס געשעט, רייט? די שקל הקודש אליינס וועט זיך טוישן.

Speaker 1: איז עס מער טערעס? די שקל הקודש איז עפעס א אומזידיגע זאך וואס איז געווען אין יענע צייט, און אינמיטן וואס איז געווען די שקל הקודש. ער האט געזאגט, די שקל הקודש האט געוואויגן צוואנציק גרה, ס'שטייט נישט ווייל ס'וועגט, דו פילסט עס פון די אנדערע. ס'איז אלץ רעלענט צו משקל מאה וששים שעה. דאס איז די רמב"ם, דאס שטייט נישט אין די פסוק, רייט? גוט, אבער איך זאג, סאז איינמאל די רמב"ם האט אונז געגעבן די שיעור, דעמאלטס קען מען אייביג קוקן. פון די שיעור, פון די המל. אדער פעם.

דער רמב"ם אבער לערנט אז ס'ארבעט נישט אזוי. דאס דארף מען פארשטיין צו דאס האט צו טון מיט די דרבנים וואס האבן מוסד געווען אויף שקל. ווייל דער רמב"ם זעט אויס מיט די רייעסער. דאס זעלבע, אזוי ווי יוסיפי חכמים, איז אויך יוסיפי יעדע דור זאל מען געבן... איך ווייס נישט.

איך זאג אז וואס איך וואלט געטייטשט פון דער רמב"ם איז אז ווען די תורה שטייט מאכסטו א שקל. אזוי פארשטיי איך יעצט. שקל טייטשט דאלער. אקעי, שקל נישט טייטשט שקל. עובר לתוכה. א האלבער דאלער. פאפולער איז נישט די קרעקט טרענסלעישאן, וואס איז לעדזשיטימענט. ס'איז נישט

Speaker 1: איך האב נישט קיין מושג. איך קען פרעגן די אינטערנעט.

אקעי, מיר גייען ווייטער. ס'איז נישט אזויפיל געלט. איך האב געטשעקט אז ער זאגט אז א גראם זילבער קאסט היינט בערך צוויי דאלער. און א קווארטער וועגט גראדע פינף און א האלב גראם, דאס הייסט בערך אזויווי א דינר איז דא.

יא, ווען מענטשן דרייען אויסצופיגערן דעם מנהג פון געבן מחצית השקל ערב פורים, ס'קומט נישט אויס. לויט די גרעסטע מחמיר איז עס ערגעץ ווי מער ווי צען דאלער, און לויט די קלענערע איז עס צוויי און א האלב דאלער. אויב מ'וואלט געמאכט א קוואדער פון זילבער, וואלט עס געווען אביסל גרעסער פון א דינר, וואלט עס געווען פינף, זעקס גראם.

בקיזור, ס'איז נישט אזויפיל. א מחצית השקל קומט אויס גאנץ ווייניג, דאס הייסט בערך צוואנציק דאלער עפעס איז עס היינט. יא, ס'איז אינטערעסאנט אויסצורעכענען צו... לאמיר זאגן מיט... ווענדט זיך ווי גרויס כלל ישראל איז, אבער אויב כלל ישראל איז קליין, ס'איז געווען צייטן וואס כלל ישראל איז קליין, ווייס איך נישט וויאזוי ס'וואלט געקאווערט אלע בעלי בתים. מ'גייט וועגן דעם לערנען, וועגן דעם עקזעקטלי גייט מען שוין לערנען. א מינוט, לאמיר שוין זען. ס'איז טאקע א פראבלעם, ס'איז געווען א סאלושן פאר דעם.

בקיזור, דאס איז דער משקל. האבן מיר שוין געלערנט דאס שטיקל?

הלכה ד — דער דרכון

זאגט דער רמב"ם, חוץ פון דעם איז געווען נאך א מטבע. **"והיה עוד מטבע אחרת שהיא במשקלה שתי סלעים"**, ס'האט געוואויגן צוויי סלעים, **"והיא הנקראת דרכון"**.

Speaker 2: צוויי סלעים הייסט צוויי דינר?

Speaker 1: גרעסער, יא? ער איז צוויי סלעים, נישט א האלבע דינר.

Speaker 2: ער איז צווישן א סלע און א דינר.

Speaker 1: ניין, ער איז אכט דינר. גרעסער. צוויי סלעים. א סלע איז פיר דינר, א דרכון איז צוויי סלעים, ער איז שוין אכט דינר. ער איז נאך אסאך גרעסער.

אמאל רופט מען דאס א דרכמון, אויב איך געדענק עס, קוקן אויף ענגליש, א דרכמון איז אויך א גרעסערע מטבע. ס'איז שוין דאבל. נאך אסאך גרעסער.

Speaker 2: א שקל איז... וואס איז מיין טשארט? א שקל און א סלע איז די זעלבע זאך, ס'הייסט א ליסט מדברנן, דאס איז פיר דינר, און א דרכון איז צוויי שקל. סאז א דרכון איז גרויס ווי א האלבע שקל?

Speaker 1: ס'איז צוויי שקל. א סלע איז א האלבע דרכון. "משקלה שתי סלעים", צוויי מאל אזוי גרויס. שטימט. יא, זאגט דער רמב"ם ווייטער, ער איז דאבל.

כללי'גע הערה — דער צוועק פון דעם טשארט

יעצט, **"ואלו המטבעות הקבועות להם שאמרנו וביארנו משקל כל אחד מהם, הם שמשערים בהם בכל מקום"**. איבעראל אין די הלכה וואו מ'דארף משער זיין מטבעות, וועט ער נוצן די טשארט. **"וכבר ביארנום כדי שלא יהיה צורך לפרש משקלם בכל מקום"**. מ'גייט נאך אסאך מאל אין...

הלכה א (המשך) — מחצית השקל לויט די מטבע של אותו הזמן

Speaker 1: שטימט? יא. זאגט דער רמב"ם ווייטער, ער איז דאבל. יעצט, **"ואלו המטבעות קנין להם שאמרנו, וביארנו משקל כל אחד מהם"**, וויפיל יעדע איינס וועגט, **"הם שמשערין בהם בכל מקום"**, איבעראל אין די הלכה וואו מ'דארף משער זיין מטבעות וועט ער נוצן די טשארט. **"וכבר ביארנו"**, מ'האט עס דא מבאר געווען, **"כדי שלא יהיה צורך לפרש משקלם בכל מקום"**, מ'גייט נאך אסאך מאל במשך פון גאנץ כל התורה כולה אין די רמב"ם אויסרעכענען שיעורים. איז דאס איז די שיעורים. דאס איז לגבי אלע אנדערע, אזויווי מ'האט געזאגט אונס ומפתה.

האלב פון דעם. פארוואס? ווייל האלב פון דעם וועט זיין ווייניגער ווי די שקל פון די בימי משה, פון די מאה ועשרים סאה. האט מען געדארפט געבן דעם האלבע סלע אליין, ווייל דאס איז אויסגעקומען אביסל מער ווי מאה ועשרים סאה.

"ומעולם לא שקלו ישראל פחות מחצי שקל של תורה". די חצי שקל של תורה איז די מינימום, און ס'איז אויסגעקומען לויט די מטבע. אסאך מאל האט מען געגעבן אסאך מער ווי דעם, אבער קיינמאל נישט ווייניגער ווי דעם.

חידוש: די מעכאניזם פון "למעלה יא, למטה לא"

דא איז אבער אינטערעסאנט, ווייל דאס טוט זיך ווען די מטבע ווערט קלענער. דער רמב"ם האט יעצט פארציילט, דא איז די מטבע קלענער געווארן, א סלע איז געווארן א האלבע סלע, געבט מען די גאנצע, נישט א האלבע. מ'געבט, יא, צוויי דינר, וואטעווער ס'איז, די גאנצע צוויי דינר, נישט...

אבער איך זאג די ווארט איז נישט אז מ'זאל קוקן וועלכע קוין יעצט איז דא און מ'זאל געבן דוקא א האלב. דער מחצית השקל איז א מין וואג. וואס הייסט מחצית השקל? למעלה יא, נישט למטה. אויב דער קוין ווערט גרעסער פון עניינג, דארף מען געבן א האלב פון יענץ. אבער אויב ס'ווערט קלענער, דעמאלטס קען מען שוין נישט געבן קיין האלב, ווייל ס'וועט זיין צו קליין. דעמאלטס מוז מען געבן א גאנצע מטבע, מער ווי א מטבע, וואטעווער ס'איז, at least די מינימום פון מטבע של משה.

דיסקוסיע: היסטאריע אדער הלכה?

Speaker 2: סאו, ס'איז דא אזוי ווי א הלכה? ס'איז דא אזוי ווי א היסטאריע דא?

Speaker 1: דער רמב"ם זאגט די גאנצע תורה, ווייל דאס איז טאקע געטוישט, און דאס איז געבויט אויף די משנה וואס שטייט אין די משנה אז אמאל פלעגט מען געבן דרכונות, נאכדעם האט מען געגעבן סלעים, נאכדעם האט מען געגעבן טבעין, און ס'איז דא וואס שטייט אפילו מטבעות. טבעין איז וואס דער רמב"ם רופט מין חצי סלע. יא, ס'איז א לשון מטבע, אבער ס'איז די דריטע לעוועל. און לויט די רמב"ם איז דאס אסאך גרעסער.

דאס האט דער ראב"ד נישט פארשטאנען וויאזוי קען זיין אז מ'איז געווען רייכער און מ'איז געווארן ארימער. אזוי האט ער מחליט געווען אין א סייכל. ווען מ'זיצט אין די לאנד, צעטלט מען זיך, די לאנד צעטלט זיך. מ'איז געקומען צוריק פון גלות, און זיי האבן פונקט דעמאלטס מער געלט.

איז אנדערע מפרשים זאגן דא, איך געדענק ווערט געזאגט אנדערש, אז טאקע, ניין, פארקערט, דאס איז וואס דו האסט געדערמאנט פריער, אז מ'האט געדארפט, בזמן תחילת עליות, בבית שני האט מען געדארפט געבן מער ווייל ס'איז געווען ווייניגער אידן. אז ס'איז דא ווייניגער אידן קומט דאך אויס אז ס'איז נישט גענוג אז יעדער איינער האט געגעבן נאר די האלב שקל. אזוי ברענגט ער פון... אה, דער רמב"ן. דער רמב"ן איז מסביר אזוי, אז ס'איז געווען אסאך... ס'איז ארויפגעקומען א קליין עולם, אזוי שטייט דאך דארטן אין "ראה הימים", יא? האט מען געדארפט געבן מער. איז דאס איז אמת'דיג די ריזען פארוואס מ'וועט געבן מער. אה, אינטערעסאנט.

אבער די אנדערע, מער היסטאריש, שטייטשן אנדערש. אז דרכון איז דאס וואס איז טאקע געווען אין פרס. ס'קען זיין שפעטער אויך, ס'קען זיין ס'איז געווען... מ'האט געקענט אמאל נוצן אן אנדערע מטבע, איך ווייס נישט פונקטליך, אבער וועגן דעם ווען ס'איז געווען די שלטון פרס האט מען געדארפט געבן דארט כסף.

Speaker 2: איי, ס'איז געווען טאקע גרעסער?

Speaker 1: אדרבה ואדרבה, מ'מוז. אזוי איז משמע אין דער רמב"ם.

דיסקוסיע: "העשיר לא ירבה" — ווי שטימט עס?

Speaker 2: וואס טוט מען מיט די "העשיר לא ירבה"? דאס פארשטיי איך נאך אלץ נישט קלאר.

דא, דו קענסט נישט מאכן נאך א דאלער, מ'וועט זיך איינזעצן. אבער ער מיינט אויך נישט אז מ'דארף גיין מיט די טייערסטע מטבע פון יענע צייט. ס'איז נישט דא קיין טייערע געוויסע מטבע וואס איז...

Speaker 2: ניין. יעצט כאפ איך אויך. ס'שטייט פון מטבע של עשה הזמן. ווייל מאכסטו מטבע של עשה הזמן, ס'שטייט פון א דאלער אדער פון א צוואנציק? א צוואנציק איז נישט קיין מטבע. א צוואנציק איז צוואנציק דאלערס, רייט? זעט אויס אז שקל, דאס איז די איינס.

Speaker 1: אויב ס'איז דא ריזיגע אינפלעישאן, דאס קען ווערן זייער קליין, אבער ס'קען ווערן גרעסט. אולם רעינע שוקל, קען נישט זיין. אבער לאמיר זאגן למעלה, ס'קען זיין אז א דאלער ווערט זייער טייער. און איין דאלער איז ווערט, אבער ס'וועט דאך אלץ זיין, אפילו...

Speaker 2: איי, ס'פרעגט זיך א קשיא, שטייט אין תורה "עשרים גירה". לכאורה, די גירה האט זיך אויך... אויב א גירה איז צוואנציק שקל, אזוי ווי א דאלער ווערט אן עירוב, נאך אלץ א קוואדער וועט זיין א פערטל פון יענץ. די גאנצע פיינענשעלס טוישט זיך אויף אמאל, ס'טוישט זיך נישט נאר איין מטבע, ווייל אלעס איז תלוי לויט איין מטבע, וואס דאס איז אזוי ווי די עיקר. אקעי.

דער מינימום: "ולעולם אינו שוקל פחות"

Speaker 1: סאו אזוי זעט אויס פון די רמב"ם. ס'איז די רמב"ם, אבער א מינימום מוז אייביג בלייבן. ס'איז אייביג מוזן... **"ולעולם אינו שוקל".** ס'טוישט, "ולעולם אינו שוקל" מיינט ער נישט במציאות. לעולם להלכה וועט מען נישט קענען ברענגען א מטבע וואס איז שוקל פחות ממחצית השקל של זמן משה רבינו, שמשקלו מאה וששים שעורה. און אויב די מטבע של אותו הזמן וועט נישט וועגן אזוי פיל, וועט מען טאקע דארפן גיין צו די העכערע מטבע. אבער דא דארף מען נישט גיין מיט די ספק, רייט? דאס וואס די חכמים האבן געמאכט, א האלבע שקל פון די חכמים איז שוין מער ווי הונדערט און זעכציק, אבער דא גייט מען צוריק צו וואס איז יא געווען דעמאלטס, די מינימום.

הלכה 1 — היסטאריע פון די טוישנדע מטבעות

און אזוי פארציילט טאקע דער רמב"ם היסטאריש, וועסטו וויסן, די היסטאריע פון די אידן, זאגט דער רמב"ם, **"בזמן שהיה מטבע של זמן דרכונות, היה כל אחד ואחד נותן במחצית שקל שלו סלע"**. יא, דאס הייסט, מיר האבן פריער געלערנט אז דרכון איז צוויי סלעים, און מ'האט געגעבן א דרכון וואס איז א האלבע סלע. סארי, א סלע וואס איז א האלבע דרכון. דאס הייסט, אמאל, דאס איז אן אינטערעסאנטע טשעינדזש, אז ס'איז געווען דאבל. אזוי זאגט דער רמב"ם. דער רמב"ם זאגט אז ס'איז געווען תקופות וואס ס'איז געווען, ענדיגער, אינגאנצן דאבל, נישט כמעט. ס'איז געווען תקופות וואס מ'האט אויפגעהערט, מ'האט גענוצט א גרעסערע מטבע הנקרא דרכון. אויב אזוי, ער זאגט אז היסטאריש איז אין פרס, ער זאגט אז ס'איז געווען א פרסישע מטבע.

די ראב"ד'ס קשיא און תירוץ

דער ראב"ד וואונדערט זיך, וויאזוי קען זיין אז די אידן זענען ארויפגעקומען צו צווייטע מאל בית המקדש, זענען זיי געווען רייכער. האבן זיי געהאט גרעסערע מטבעות, און מפרשים ווילן זאגן אז ווייל זיי זענען געקומען פון מדי, וואס דארטן זענען געווען די מטבעות, זענען געלאפן אנדערש. די אנדערע ווערטער, לאמיר זיין, דער רמב"ן זאגט אזוי, דער רמב"ן זאגט נישט וואס איז געווען ווען, סאו אפשר בכלל דער רמב"ן, קיין קשיא אויף דער רמב"ן.

אויב די מטבע איז דרכון, דארף מען געבן האלב פון דעם, אייער דער דרכון איז אסאך גרעסער, טאקע, דאס דארף מען געבן. ווען די מטבע איז געווען סלע, דעמאלטס האט מען געגעבן... יא, אויב די מטבע איז א סלע, געבט מען א האלב פון דעם, א חצי סלע, וואס איז צוויי דינר. א סלע איז פיר דינר, קומט אויס מ'געבט א האלבע סלע, רייט? יא. אויב די מטבע איז א האלבע סלע, דאס הייסט ס'ווערט נאך קלענער, דעמאלטס קען מען נישט געבן קיין

הבית מיינט ווען ס'איז דא א בית המקדש. לכאורה פשוט, ווייל ס'גייט דאך פאר די קרבנות. בזמן שבית המקדש קיים.

אבער בפני הבית מיינט ווען ס'איז דא א בית המקדש, נישט נאר בפני הבית, לעבן די בית המקדש. אנדערש ווי מ'האט פריער געלערנט, ס'איז דא זאכן וואס איז געווען במקדש אין ירושלים אדער אין ארץ ישראל, מיט א תלוי בארץ וואס זיי גייען לערנען.

איז **בזמן שבית המקדש קיים, נותנים השקלים בין בארץ בין בחוצה לארץ**, און מ'האט עס געשיקט קיין ירושלים, און מ'האט עס געשיקט קיין ארץ ישראל, און די בית המקדש החרוב איז נישט דא קיין שום הלכה פון... ווייל ס'איז אלעס דא אין די בית המקדש, ס'מאכט סענס. א איד וואס וואוינט אין בבל, איז ער פטור פון ברענגען קרבנות, ער דארף אויך האבן א חלק אין די קרבנות, שיקט ער א מטבע אויפ'ן פאסט, however.

הלכה ד — דער סדר פון גביית שקלים

שיין, יעצט גייט דער רמב"ם זאגן די סדר ווען מ'איז גובה די שקלים.

ראש חודש אדר — די הכרזה

זאגט דער רמב"ם, **באחד באדר משמעין**, ער זאגט נישט משמעין, ער זאגט משמעין, מ'איז מכריז, מ'איז מודיע די עולם אז יעצט איז די צייט אנצוגרייטן די שקלים, **כדי שייכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו**. אזויווי ער האט דאך געזאגט אז מ'דארף געבן א גאנצע מטבע פארמאל, הייב יעצט אן זיך קאלעקטן, קום נישט צען מאל צו די גבאי. **ויהיה עתיד ליתן**, זאל זיין גרייט. אז די הכרזה איז, מ'זאל אנגרייטן די בעטלעך.

ט"ו אדר — די שולחנים זיצן אין די שטעט

בחמשה עשר בו, חמשה עשר אין אדר, דאס הייסט שושן פורים, **ישבו השולחנים בכל מדינה ומדינה**, האבן זיך די וועקסלערס, די וואס זענען גובה די געלט, די גבאים, זיך געזעצט אין יעדע שטאט פון אידן, **ותובעין בנחת**, זיי האבן אנגעהויבן איידל בעטן, זיי האבן נאכנישט תובע געווען מיט א שטרענגקייט, אבער **כל מי שיתן אנו מקבלין ממנו, מי שלא נתן אין כופין אותו ליתן**, מען מוטשעט נאך נישט, מען זאל נישט קויפן. מען פארסט נאך נישט.

כ"ה אדר — די שולחנים זיצן אין מקדש און מ'צווינגט

בחמשה ועשרים בו, כ"ה אדר, **ישבו במקדש לגבות**, דעמאלטס האט מען אנגעהויבן, מ'זיצט שוין אין די מקדש. הייסט דאך פופצן טאג זיצט מען נאר אין די ווייטע פלעצער. יעצט זיצט מען שוין אויך במקדש, **ומכאן ואילך, כופין את מי שלא נתן עד שיתן**. ווער ס'האט נאך נישט געגעבן זאל שוין געבן.

וכל מי שלא יתן, ממשכנין אותו, נעמט מען ארויס פון אים א משכון, מ'נעמט עפעס צו פון אים אויף עניטינג, **ולוקחין עבוטו**, מ'נעמט זיין משכון, **בעל כרחו, ואפילו כסותו**.

קשיא: פארוואס נעמט מען א משכון און נישט די געלט?

אה, מ'נעמט נישט די געלט? ס'איז אינטערעסאנט. מ'נעמט פון אים עפעס ביז ער ברענגט די געלט. אינטערעסאנט. פארוואס נעמט ער נישט גלייך די געלט? נאר פאראיינעם אלא לבדיקה אז ער האט די געלט, איז דאך זיכער מ'נעמט די געלט.

אה, ער זאגט אז ממשכנין אותו מיינט מ'נעמט די געלט. נישט קלאר. ס'איז דא א מחלוקת אחרונים צו אפשר די ווארט איז אז מ'נעמט עפעס כדי אזוי זאל ער געבן, ווייל זיי דארפן זיין א געגעבעכטס? אזוי איז דא וואס טענה'ן. דער מהר"י בן חביב זאגט ער רעדט וועגן דעם. נישט קלאר.

באמערקונג: די סדר פון א קאמפיין

אקעי. שוין, עד כאן, דאס איז די סדר. דא זעט מען, איך האב געכאפט, איך האב געזען היינט אז ס'איז דא א קאמפיין. קודם מאכט מען עפעס אן אסיפה. וואס טוט מען ביי די אסיפה? גארנישט. מ'זאגט אז ס'גייט זיין. נאכדעם הייבט מען אן צו בעטן שיין. נאכדעם איז דא אפשר א סטעפ וואס מ'רופ'ט שוין.

Speaker 1: "העשיר לא ירבה" מיינט אז אלע זאלן זיין אויף די זעלבע פעידזש. דאס איז די ווארט. ס'זאל נישט זיין "לפי אשר ידבנו לבו", אבער יעדער געבט מער, דער עני געבט אויך מער. דאס וועט אויך זיין די ווארט, אז ווען דער פרייז גייט ארויף, זאגט מען נישט אז די עני קען געבן די מינימום לויט וואס איז געווען ביי משה רבינו. דער פרייז הייבט זיך, אזוי זעט אויס. די "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" איז אז יעדער איינער זאל געבן אויף די זעלבע אמאונט. אבער מ'מעג, אויב די חכמים זענען מתקן אז די גאנצע עולם וועט געבן צוואנציק, מוז מען געבן צוואנציק. דאס איז נישט קיין פראבלעם. אקעי.

הלכה ז — ווער איז מחויב אין מחצית השקל

שוין, יעצט גייט דער רמב"ם זאגן ווער איז מחויב אין די מצוה פון מחצית השקל. זאגט דער רמב"ם, **"הכל חייבין ליתן מחצית השקל, כהנים, לויים, וישראלים"**. שפעטער וועט מען זען חילוקים לגבי כהנים, האבן מיר אביסל אנדערע הלכות, אבער מחויב מעיקר הדין איז יעדער, כהנים, לויים, ישראלים. און אויך גרים, וואס ווערט א גר באקומט ער די הלכה ווי א איד, און אויך עבדים משוחררים, וואס ער איז משוחרר באקומט ער א דין ווי א איד.

"אבל לא נשים ולא עבדים ולא קטנים", אזויווי ס'שטייט "איש", יא? **"ונתנו איש כופר נפשו"**. אבער זאגט דער רמב"ם, **"ואם נתנו"**, אויב נשים ועבדים וקטנים געבן יא, **"מקבלים מהם"**, נעמט מען עס פון זיי.

הלכה א (המשך) — ווער מעג געבן מחצית השקל און ווער נישט

געלט איז גוט. ס'קען זיין אז ווען די אריגינעלע מחצית השקל, ווען ס'איז געווען צו ציילן די אידן, האט מען נישט געקענט נעמען פון זיי, ס'וואלט צעמישט די ציילונג, יא? מ'זאל נישט ציילן די אנשים ובני עשרים ומעלה, און אזוי ווייטער.

אבער יעצט, ווען די עיקר ענין איז דאך נאר צו קאווערן פאר די קרבנות, **"מקבלים מהם"**. ניין, גוט, מאכט סענס. זיי זענען נישט מחויב, אבער זיי קענען געבן.

אבער פון וועם נעמט מען בכלל נישט? **"אבל הגויים שנתנו מחצית השקל אין מקבלים מהם"**, ווייל דער גוי איז נישט קיין שייכות אין די קרבן תמיד. אן אשה מעג יא. אן אשה, א קטן מעג יא.

הלכה ב — א טאטע וואס הייבט אן געבן פאר זיין קינד

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **"האב שהתחיל ליתן על בנו מחצית השקל"**, אויב א טאטע וויל אנהייבן געבן אז דער קינד זאל אויך האבן א זכות אין די מחצית השקל, איז איינמאל האסטו אנגעהויבן, האסטו זיך מחייב געווען, **"שוב אינו פוסק אלא נותן עליו כל שנה ושנה"**. מ'קען נישט מאכן איינמאל יא, איינמאל נישט. איינמאל מ'איז אריינגעגאנגען אין די חיוב, ס'איז א גדר אזוי ווי א נדר, א דבר טוב וואס אויב מ'האט געטון זאל מען עס טון ווייטער.

אזוי ברענגט ער דא, איך מיינן אז ס'דארף מען נאר געטון איינמאל, נישט געטון דריי מאל. **"עד שיגדל ויתן על עצמו"**, ביז ער ווערט גרויס. ס'שטייט נישט אז דער קטן געבט אליינס, ווייל ער האט נישט זיין אייגענע געלט. קלאר שטייט אז דער טאטע געבט פאר אים דעמאלטס.

זעט אויס ס'איז דא מצות חינוך. ס'איז נישט שייך חינוך אויף דעם, ווייל דער קינד האט נישט קיין געלט. דער טאטע געבט בזכותו. זעט אויס אז ס'איז דא עפעס א זכות אז דער קרבן תמיד איז אויך אין דיין נאמען. אפשר פאר דעם, איינמאל דו האסט אנגעהויבן, גייסטו נישט ארויסטשעקן דערפון.

דא זעט מען אז מען קען געבן צדקה אדער א הקדש פאר א צווייטן, אזוי ווי מענטשן זאגן "גיב א נדבה אין מיין נאמען".

הלכה ג — שקלים נוהג נאר בפני הבית

ווען איז מען מחויב? דער רמב"ם, דא קומט עפעס אינטערעסאנט וואס ער האט נישט געזאגט ביז יעצט. די אלע הלכות איז נאר געווען ווען ס'איז געווען א בית המקדש, **שהשקלים אינם נוהגים אלא בפני הבית**. בפני

סתם אויסצורעדן, אינטערעסאנט, ס'זעט אויס אין ספר החינוך, אז ווייל די כהנים האבן... אזוי האב איך עס אנגעקוקט, זיי זענען געווען צו נאנט מיט די בית המקדש. ס'איז דא עפעס א געוויסע ווייטקייט, אזוי ווי "כל הקרוב", אזוי ווי ס'שטייט דארטן ביי די נדב ואביהוא, ס'איז דא א געוויסע רעספעקט וואס קומט פון זיין אוועק פון א זאך. די כהנים האבן זיך עפעס געפילט ווי צו נאנטע מחותנים. ממילא, מפני דרכי שלום נעמט מען נישט צו פון זיי.

"אלא שיתנו מקבלין מהם, וטובין אותם", מ'בעט זיי, אבער מ'איז נישט ממשכן.

די לשון המשנה איז, אז יא, ס'איז געווען א מחלוקת, האסטו וואס צו זאגן "כל כהן ששוקל חוטא"? א צווייטער האט געזאגט ניין, "כל כהן שאינו שוקל חוטא". **"אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן"**. די כהנים האבן זיך געמאכט א דרשה לטובת עצמן.

דאס הייסט, אין אנדערע ווערטער, אונז וואלטן מיר אנגעקוקט, כהנים זענען דאך געווען גרויסע אידן. ס'איז דא מחלוקת הפוסקים, שיטת הכהנים איז אז זיי דארפן נישט, שיטת החכמים איז אז זיי דארפן יא. ער זעט אז די משנה האט נישט געהאלטן אז ס'איז לעגטיים די שיטת הכהנים. זאגט ער, ס'איז נגיעות, זיי זאגן עס פאר זיך?

ועם כל זה, מ'קען זיך נישט קריגן מיט כהנים. כהנים זענען דאך די מורי הלכה אריגינעל, רייט? **"יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל"**. און זיי זאגן אז די הלכה איז אז כהנים זענען פטור, זאגט מען, ווייסטו וואס? קומען די חכמים זאגן, דו ביסט גערעכט, דו ביסט פטור, אבער ווילסטו שוין אויך זיין א חלק.

ס'קען אויך זיין מפני דרכי שלום איז אז ווער וואלט געצווינגען? לכאורה די כהנים. מ'קען נישט מאכן א ברודער קריג צווישן די כהנים אליין.

אבער מ'קען אויך הערן פשוט אז די כהנים האבן געפילט אזוי ווי זיי טוען שוין די עבודה מיט זייער גוף. איך הארעווע שוין גענוג אריין. איך בין שוין א וואלונטיר פאר די ארגאניזאציע, איך דארף אויך געבן געלט? האסטו געהערט אזא מין זאך?

שוין, דארף גיין. אבער דא זעט מען, ס'איז אינטערעסאנט. איך מיינ, יעצט זאג איך היסטאריש, ס'איז דאך ידוע אז די כהנים, די חשמונאים, וועלכע שאלות ס'איז אויסגעקומען. מ'לערנט דאך פסחים, יומא, ס'איז געווען צדוקים. דא איז דא איינער פון די, מ'האט געטרייט צו מאכן מפני דרכי שלום.

שוין, זאגט דער רמב"ם ווייטער. ס'איז אינטערעסאנט, ווייל ס'איז ממש א חיוב דאורייתא. ס'איז נישט קיין קאמפיין פאר א מקוה וואס ס'איז נישט קיין חיוב אז אידן זאלן געבן. איך מיינ, ס'איז א שיינע זאך, באט דו קענסט נישט פארסן. דאס איז ממש א חיוב, שטייט אין די תורה.

עם כל זה איז דא א גאנצע סדר, מ'דארף קאנווינסן די אידן. מ'זאגט, מ'דארף זאגן א שיינע דרשה ראש חודש אדר, לכאורה די שבת שקלים. ס'איז דא די דאלאר יאר מיט, ווער ס'האט געבט. אבער ס'איז דא נעבעך א זאך אז די ארימעלייט דארף מען שווער ארבעטן. ממילא דארף מען מוטשענען, מ'דארף מוטשענען. פארקערט, נישט די מוטשענען, איך רעד פון די דאקטאן שפעא וואס מ'גייט דא.

דאס וואס מ'מאכט א גאנצע... ס'זעט אויס אז הגם אז מ'גייט שפעטער צווינגען, הגם אז ס'איז ממש א מצוה, ס'גייט נישט אזוי. מ'דארף מערער זיין דעם עולם, דערמאנען, דרשות.

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **"כל מי שאינו חייב בשקלים"** — קען זיין פארדעם געבט מען עס צווישן פורים, דער עולם איז אין א גוטע גיסטע, דער עולם איז פרייליך. ניין, פארדעם האט מען געלערנט באחד במשמיעין על השקלים, מ'ליינט שבת שקלים, די גאנצע זאך.

הלכה ה — ווער מ'איז נישט ממשכן

קטנים און נשים וואס האבן אנגעהויבן געבן

יא, **"כל מי שאינו חייב בשקלים"**, דער וואס איז נישט חייב, אזויווי מ'האט פריער געלערנט א קטן אדער אשה, ער געבט יעדע יאר, **"אין ממשכנין אותו"**. הגם מיר האבן געלערנט אז איינמאל מ'האט אנגעהויבן געבן זאל מען נישט סטאפן, אבער די משכונ'ען איז נאר ווען ס'איז דא א חיוב גמור. ווען די חיוב איז אלץ, איך ווייס נישט, ווייל מ'האט זיך מקבל געווען אז א דבר טוב זאל מען נישט סטאפן, אבער קיין צווינגען איז נישט דא אויף דעם.

כהנים — מפני דרכי שלום

און נאך א הלכה, **"ואין ממשכנין את הכהנים לעולם"**. מיר האבן געלערנט אז אויך כהנים זענען מחויב. אבער **מפני דרכי שלום**, אין די משנה שטייט אז די כהנים האבן זיך עפעס פאר סאם ריזען איינגערעדט אז זיי דארפן נישט געבן, ווייל כהנים האבן אן אנדערע הלכה, אויך לגבי מנחה, **"וכל מנחת כהן לא תאכל"**. כהנים האבן געהאלטן אז זיי זענען אין אן אנדערע גדר.